

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Filmové adaptace literárních předloh. Vybrané filmové adaptace
dramatu Williama Shakespeara Othello**

Jiří Matějka

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra filozofie
Studijní program Humanitní studia
Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce
Filmové adaptace literárních předloh. Vybrané filmové adaptace dramatu
Williama Shakespeara Othello

Jiří Matějka

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Kastner

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2016

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Kastnerovi za trpělivé vedení mé bakalářské práce, za ochotu a cenné rady.

Plzeň, srpen 2016

.....

Obsah

Obsah	5
1. Úvod.....	7
2. Život a dílo.....	8
2.1. Život.....	8
2.2. Dílo.....	10
2.3. Tragický žánr v alžbětinské Anglii	12
3. Othello	18
3.1. Předloha Othella	18
3.1.1. Předloha.....	20
3.2. Vznik Hry.....	25
3.3. Jméno Othello	26
3.4. Zařazení v Shakespearově díle.....	27
3.5. Charakteristika děje Othello.....	28
3.6. Charakteristika místa a času ve hře Othello	32
3.6.1. Čas ve hře Othello	33
3.7. Charakteristika postavy hry Othello.....	34
3.8. První český překlad Othella	36
4. Filmové verze Othella	37
4.1. Film Othello (1952)	37
4.2. Opera Othello (1986)	42
4.3. Shakespeare – The Animated Talees – Episode 3 – „Othello“ (1992)	45
4.4. Film O (Othello) (2001)	46
4.5. Shakespeare v ghettu – Othello is Black (2011)	50
4.6. Závěrečné srovnání adaptací	53
5. Nová zpracování Othella	56
6. Závěr	59

7. Seznam použité literatury	61
8. Resumé.....	64

1. Úvod

Cílem mé práce je porovnat text dramatu Williama Shakespeara Othello s jeho vybranými filmovými adaptacemi. Hra Othello se hraje od počátku 17. století. Dílo W. Shakespeara ale i v 20. a 21. století přitahuje pozornost umělců. Tato práce se pokusí představit jak zpracování, která se snaží obeznámit dnešní publikum se Shakespearem, jeho dílem a dobou, tak volné adaptace, které se Shakespearem spíše volně inspirují a téma jeho dramatu přesazují do dnešního prostředí. Budou představena a porovnána vybraná díla evropské a americké kinematografie. Východiskem bude představení dramatu Williama Shakespeara Othello.

Jádrem práce bude sledování, jak se vybrané filmové adaptace Othella vyrovnávaly s klasickou dramatickou předlohou. Práce vyústí v komparaci výsledků vzešlých z analýzy jednotlivých děl a jejich porovnání s předlohou.

Dílo Othello mne zaujalo svojí zápletkou. Její téma je živé dodnes. Závist, pomstychtivost a žárlivost jsou lidem blízké v jakékoliv době. Ovšem spíš než původní divadelní předloha pronikne dnes k širšímu publiku film. Pokusím se tedy touto prací poukázat i na to, co převod námětu do tohoto moderního média s sebou nese, co s Shakespearovým dramatem dělá či umožňuje dělat.

2. Život a dílo

2.1. Život

William Shakespeare, jeden z nejvýznamnějších anglických básníků a dramaturgů, se narodil roku 1564¹ ve Stratfordu nad Avonou.² Pokřtěn byl v místním gotickém kostele 26. dubna 1564.³ Jeho otec byl John Shakespeare. Původně se živil jako rukavičkář a obchodník, poté jako radní ochutnávač piva a chleba (1556) a od roku 1561 byl správcem obce Stratford, kde spravoval zdejší finance a majetek.⁴ Jeho matka se jmenovala Mary Shakespearová, za svobodna Ardenová (narozena kolem roku 1540), a za Johna se provdala buď roku 1556 či 1557.⁵ William byl první přeživší dítě Johna a Mary. Jejich dvě dcery zemřely krátce po narození, první dcera Joan zemřela záhy po porodu a druhá dcera Margaret zemřela 4 měsíce po svém křtu (duben 1563).⁶ William Shakespeare se jako spisovatel objevuje roku 1592, ve svých 28 letech.⁷ V tu dobu se také živil jako herec a roku 1593 mu vychází 1. literární dílo a to báseň Venuše a Adonis, za kterou dostal asi 2 libry. Současně se chystá na novou báseň, která má mít filozofický a celkově hlubší obsah. Tato báseň pak vyšla pod názvem Znásilnění Lukrécie.⁸

Roku 1594 vzniká společnost lorda Komořího. Zde Shakespeare působil jako dramatik a herec menších rolí a byl mimo jiné i podílníkem společnosti. Shakespeare měl za svůj podíl v souboru Lorda komořího zaplatit asi padesát liber. Existuje i domněnka, že podíl platit nemusel, ale místo vkladu, že se musel

---

¹ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*. Litomyšl: nakladatelství: Ladislav Horáček-Paseka, 2011, s. 21.

² STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Portréty Wiliam Shakespeare*. Praha: Orbis, 1964, s. 7.

³ Tamtéž, str. 8.

⁴ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*, s. 19

⁵ Tamtéž, s. 24.

⁶ Tamtéž, s. 20.

⁷ STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Portréty Wiliam Shakespeare*. Praha: Orbis, 1964, s. 10.

⁸ HODEK, Břetislav. *William Shakespeare, kronika hereckého života*. Praha: nakladatelství Orbis, 1971, s. 100.

zavázat psát pro soubor 2 hry ročně (1 komedii a 1 vážnou hru).⁹ Společnost ze začátku (1594) hrála v Divadle (The Theatre), které bylo rozebráno a část z něho (trámy) použito na výstavbu nového divadla, které se jmenovalo Globe (Globe = Zeměkoule, Svět) a začalo se zde hrát roku 1599.¹⁰ Společnost Lorda Komořího byla přejmenována na Služebníci královi¹¹ a herci byli povýšeni královským patentem. Toto přejmenování proběhlo roku 1603 za vlády krále Jakuba I.¹² Shakespeare, coby herec, hrál např. v těchto svých představeních: Večer Tříkrálový (role Antonius)¹³ či v Hamletovi (postavu Ducha-otce Hamleta).¹⁴ Hrál i v hrách jiných autorů, např. ve hře Bena Jonsona Pád Sejanův (1603), kde hraje i Richard Burbage,¹⁵ známý herec tragických rolí, jenž hrál i postavu Othella v prvním uvedení této hry v roce 1604 ve Whitehallu.¹⁶ William Shakespeare měl za manželku Anne (Agnes) Hathaway (narozena roku 1555 či 1556).¹⁷ Svatba proběhla na konci roku 1582, kdy byla Anne už těhotná¹⁸ a čekala dceru, jenž byla pojmenována Susanna a byla pokřtěna 26. května 1583.¹⁹ Roku 1585 se Shakespearem narodila dvojčata - syn Hamnet a dcera Judith, kteří byli pokřtěni 2. února 1585.²⁰ Avšak Hamnet ve věku 11 let, v srpnu roku 1596, umírá. V tehdejší době se třetina dětí nedožila věku 10 let, většinou kvůli infekčním onemocněním²¹ Shakespeare nebyl jediný umělec, který zakusil tragédii v podobě úmrtí vlastního potomka, stejnou zkušenost měl i Ben Jonson, jemuž roku 1603

---

⁹ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*, s. 182.

¹⁰ Tamtéž, s. 241.

¹¹ Tamtéž, s. 266.

¹² Tamtéž, s. 267.

¹³ Tamtéž, s. 186.

¹⁴ Tamtéž, s. 7.

¹⁵ HODEK, Břetislav. *William Shakespeare, kronika hereckého života*. Praha: nakladatelství Orbis, 1971 s. 182.

¹⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dílo*. Praha: Academia, 2011, s. 1084. HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dílo*. Praha: Academia, 2011, s. 1084.

¹⁷ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*, s. 74.

¹⁸ Tamtéž, s. 83.

¹⁹ Tamtéž, s. 87.

²⁰ Tamtéž, s. 88.

²¹ Tamtéž, s. 212.

umírá sedmi letý syn, a to během morové epidemie.²²

Shakespeare používal při psaní verš, zvaný blankvers. Blankvers je nerýmovaný verš, o jehož zdomácnění na anglických ostrovech se zasloužil Henry Howard (1517-1547), hrabě ze Surrey. Avšak blankvers svého rozvoje dosáhl za dob Shakespeara, Marlowa, Milтона a dalších.²³ První anglická tragédie, kde byl použit blankvers, je hra Gorbudoc, jejíž autoři jsou Thomas Norton a Thomas Sackville. Tato hra byla zahrána před královnou Alžbětou v paláci Whitehallu roku 1562, s jasným politickým cílem. Autoři chtěli přesvědčit královnu Alžbětu, aby se vdala a měla děti, aby se Anglie vyhnula zmatkům, které by vyvstaly po její smrti.²⁴

William Shakespeare umírá 23. dubna 1616, zřejmě na břišní tyfus.²⁵

2.2. Dílo

Shakespearovský kanón k dnešnímu dni tvoří 38 her (např. Romeo a Julie, Hamlet, Král Lear, Bouře, Zimní pohádka, Richard III., Othello, Macbeth atd.), napsal jednu alegorickou báseň (Fénix a Hrdlička), 2 výpravné básně (Znásilnění Lukrécie, Venuše a Adonis) a 154 sonetů vydaných v knize Shakespearovy Sonety.²⁶ První fóliové vytištění (tzv. První Folio) bylo vydáno roku 1623²⁷ herci, kteří se jmenovali John Heminges a Henry Condell. Byli to kolegové a přátelé Shakespeara a v jejich sousedství v Cripplegate, poblíž chrámu sv. Pavla a proslulé hospody U mořské panny, v létech 1602-1604 Shakespeare bydlel.²⁸ Do Prvního Folia nebyly zařazeny hry Perikles a Dva vznešení příbuzní.²⁹

---

²² HODEK, Břetislav. *William Shakespeare, kronika hereckého života*, s.180.

²³ STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*, s.97.

²⁴ CRAIG, Hardin. *Dějiny anglické literatury 1*, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění,1963,s. 249.

²⁵ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*, s.358.

²⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare:Dílo*, s. 57.

²⁷ Tamtéž, s. 56.

²⁸ BEJBLÍK, Alois. *Shakespearův svět*. Praha: Nakladatelství Mladá Fronta, 1979, str. 12.

O Prvním Foliu vyšla i studie Tisk a korigování Prvního Shakesperova folia³⁰, jejímž autorem je Charlton Hinman. Hinman při srovnání typografií používal i svůj vlastní vynález - kolacionovací stroj.³¹

Zároveň byla vydána dnes už běžná faksimile Nortonovo faksimile: První folio Shakespeara, což byla „ideální kopie“, která byla vytvořena z nejlepších a nejjasnějších stránek třiceti různých exemplářů originálu.³² Většina alžbětinských her vyšla v tzv. kvartovém vydání (na každé straně dvakrát přeloženého archu jsou čtyři stránky knihy) a některé knihy i v souborném vydání dvojnásobného formátu ve vydání foliovém (na každé straně jednou přeloženého archu jsou pouze dvě strany vazby, zpravidla dvou- sloupečné). Cena kvarta (nevázaného) byla asi 6 pencí a fóliový (vázaný) svazek měl cenu asi jednu libru. Kvartová vydání her, mívají titulní stránku s bohatším textem, někdy uváděla jednou větou její stručný obsah, jindy obsahovala reklamní doporučení (např. kde se hra hrála). Mnohdy bývá na titulní straně atraktivní dřevoryt a to vše z důvodu, že titulní strana slouží zároveň jako reklama na knihu, i s popisem kdo ji vytiskl a kde ji lze koupit.³³ Othello vychází v kvartovém vydání poprvé v roce 1622 pod názvem Tragédie Othella, benátského mouřenína, jak byla mnohokrát hrána v divadle Zeměkoule a U černých Bratří Služebníky Jeho Veličenstva. Ve fóliovém vydání je název Tragédie Othella, benátského mouřenína. Fóliové vydání obsahuje 160 řádek, které nejsou v kvartu, v kvartu je naopak několik pasáží, které nejsou ve foliu. Kvartové vydání obsahuje velký počet nadávek a vulgarit, které fóliové vydání zmírňuje či úplně vynechává. Kvartové vydání také obsahuje větší počet jevištních poznámek než vydání fóliové.³⁴

---

²⁹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dílo*, s. 57.

³⁰ WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*, s. 378.

³¹ Tamtéž, s. 376.

³² Tamtéž, s. 378.

³³ Kolektiv autorů. *Alžbětinské divadlo Shakespearovi současníci*. Praha: Odeon, 1980, s. 428.

³⁴ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dílo*, s. 1083.

2.3. Tragický žánr v alžbětinské Anglii

Drama se vedle poezie stalo hlavním slovesným uměním anglické renesance. Kořeny dramatu nacházíme ve středověkých hrách, ať už náboženských (morality, mysteria, mirákula) anebo lidových, které navazují na prastaré přírodní kultury a slavnosti (maškarády, mumraje či karnevalové průvody). V renesanci znovu zesílil vliv antického dramatu a proto i náměty často vycházely z antických látek. V druhé polovině 16. století dosáhlo světské drama vynikající úrovně. Zejména díky autorům jako Thomas Kyd, Christopher Marlowe, John Lyly, Robert Green, Thomas Nash, George Gascoigne či právě William Shakespeare.³⁵ Shakespearovi současníci a následovníci sice udržovali úroveň anglického dramatu (B. Jonson, T. Middleton, P. Massinger, T. Heywood, J. Webster), ale postupně ztráceli schopnost Shakespearovy syntézy: těžkou ranou do vývoje dramatu bylo uzavření divadel za anglické revoluce (1642 - 1660).³⁶

Renesanční tragédie vzniká v průběhu 16. století v Itálii, kde se umělci snažili vzkřísit základní žánry antického dramatu. Avšak italská tragédie nezplodila žádné významné dílo, které by přečkalo svou dobu, ale sloužilo jako velký zdroj inspirace námětů pro tragédii španělskou a alžbětinskou. Pro žánr tragédie má větší význam anglické (alžbětinské) divadlo, které tento žánr rozvinulo a dovedlo k dokonalosti.³⁷ Za jeho vrchol jsou považovány tragédie Shakespearovy (Hamlet, Král Lear, Richard III.). Avšak tragédie v Anglii byla už před začátkem Shakespearovy tvorby, v šedesátých a sedmdesátých letech 16. stol. byli na většině repertoáru morality a interludia, což byla světská kázání, která měla za cíl ukázat strašné následky zahálky, mrhání a neposlušnosti. Většina postav měla alegorický charakter: jako Mládí či Lidstvo, které se odvrací od svých rádců, jimiž jsou Mravný život či Spořádaná kratochvíle, a začne trávit svůj čas se Zhýralostí, Nevzdělaností a Touhou po penězích.³⁸ Morality byly neúprosně didaktické a psané neobratně, a proto začaly časem působit staromódně a nudně, avšak za

---

³⁵ STŘÍBRNÝ, ZDENĚK. Proud času Stati o Shakespearovi., s. 97.

³⁶ STŘÍBRNÝ, ZDENĚK. Proud času Stati o Shakespearovi., s. 98.

³⁷ HOŘÍNEK, ZDENĚK. Drama, divadlo, divák., s. 12.

³⁸ GREENBLATT, STEPHEN. William Shakespeare Velký příběh neznámého muže., s. 20.

Shakespearova dospívání se těšily oblibě.³⁹ Craig např. uvádí konkrétní hru: Interludium o neřesti, obsahující historii Oresta od autora Johna Pickeringa z roku 1567. Prvky hry hry *Interludium o neřesti*, obsahující historii Oresta⁴⁰ také bývají spojovány s mísením renesančních proudů, přicházejících do Anglie z evropského kontinentu, s domácími (anglickými) dramatickými tradicemi⁴¹ Příběh hry pochází už z antické báje o Orestově pomstě na své matce Klytaimnéstře a jejím milenci Aigisthovi. Milenci neváhali zavraždit Orestova otce a manžela Klytaimnéstry Agamemnona. Pikeryng však nečerpal z Aischylovy Oresteie, ale z Eurípidových tragédií Orestes a Elektra, v nichž se už vyskytuje závěrečné zasnoubení Hermiony a Oresta. Avšak Pikeryng zde promíchává antické hrdiny s postavami anglickými i postavami středověce alegorickými. Ve hře vystupují kromě Oresta, Nestora, Klytaimnéstry a dalších antických hrdinů postavy jako angličtí klauni Dick Halersicke a Jack Hempstring. Dále také venkovani Hodg a Rustic, kteří mluví výrazným jihoanglickým dialektem s bohatým alegorickým souborem, ve kterém nad Slávu, Povinnost, Radu, Lid, Přírodu, Pravdu, vyniká všudypřítomný Hřích, který se podle potřeby mění na Odvahu, Trpělivost a nakonec Pomstu. Na jevišti je možno vidět akrobatické kousky, boj a zápasy, ale i to, jak je Aigisthos pověšen před zraky Klytaimnéstry. Ve hře se též zpívají veselé vojenské písničky a pronáší závažná morální ponaučení. Do této antické báje se promítá i aktuální politická situace, kdy v závěru hry je narážka na podobnost Marie Stuartovny s Klytaimnéstrou, protože Marie Stuartovna roku 1567 prý pomohla svému milenci Bothwellowi odstranit svého manžela Darnleyho.⁴² Hra Interludium o Mládí byla moralita, která připomínala hříšníkovi křesťanskou lásku, jež mu dal Ježíš. Tato láska ho osvobozuje od vlivu Zhýralosti a vrací ho do společnosti Pokory.⁴³ Autoři moralit se domnívali, že toho, aby hra měla širší dopad, dosáhnou tím, že oprostí své postavy od všech vedlejších rysů, aby se dostali k jejich podstatě a domnívali se rovněž, že se obecnost nebude rozptylovat nepodstatnými detaily jednotlivých individualit. Avšak Shakespeare

---

³⁹ GREENBLATT, STEPHEN. *William Shakespeare Velký příběh neznámého muže.*, s. 21.

⁴⁰ *Stříbrný ve své publikaci uvádí název Nové interludium o Hříchu, obsahující historii Orestovu.*

⁴¹ STŘÍBRNÝ, ZDENĚK. *Proud času Stati o Shakespearovi.*, s. 141.

⁴² STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*, s. 140.

⁴³ GREENBLATT, Stephen. *William Shakespeare Velký příběh neznámého muže.* Praha: Albatros nakladatelství, 2007, s. 21.

pochopil, že výjevy z lidských osudů jsou podmanivější, když místo abstrakcí použije konkrétní lidi, kteří mají jména, lidi zachycené s nebývalou dávkou osobnosti, např. nikoli Mládí, ale princ Jindřich, nikoli Kdožkolvěk („Everyman“), ale Othello.⁴⁴ V případě Othella Shakespeare lépe využívá biblické symboliky, která ho v mládí ovlivnila. Othello je jakýmsi černým Kdožkolvěkem, jehož si vybral za oběť zrádce světla Jidáš.⁴⁵ Shakespeare si morality upravil, některé charakteristiky vymazal a některé naopak posílil, např. aspekt strachu - Jago je nepoměrně znepokojivější a účinnější než Závist a Zhýralost. Shakespeare jindy výrazně posílil smích, např. triky Neřesti a záliba ve zmatcích zesilují v postavě Puka ve *Snu noci Svatojánské*, kde se vytrácí podlost a je nahrazena škodolibostí⁴⁶. Shakespeare v Othellovi při monologu Jaga s publikem (v II. dějství, 3. scéně), kdy Jago říká, že není darebák a že jeho rady jsou nezištné a dobré (jeho plán, jak zaplést Othella, Desdemonu a Maura do milostného trojúhelníku na základě lži a intrik), navazuje na postavu Neřesti ze středověkých moralit. Neřest byla původně komediální postava a i postava Jaga má jisté rysy klauna a žertěře.⁴⁷

Přes uvedená specifika shakespearovského přístupu k starším dramatickým tradicím i k antice vzpomeňme klasické Aristotelovy definice tragédie:

Tragédii definuje Aristoteles ve svém díle *Poetika*, konkrétně v 6. kapitole, tak, že: „*má být zobrazením vážného a uceleného děje s určitým rozsahem*“, děj nevypráví, ale „*jednající postavy předvádějí soucit a strach*“. Nejdůležitější v tragédii je sestavení události. Nemá znázorňovat v první řadě povahy lidí, ale má zobrazovat jejich počínání. „*Cílem hry má být tedy určité jednání, nikoli povahová vlastnost*“.⁴⁸

Děj je brán jako duše a základ tragédie.⁴⁹ K analýze tragédie je třeba mít na zřeteli

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 23.

⁴⁵ HONAN, Park. *Shakespeare životopis*, s. 280.

⁴⁶ GREENBLATT, Stephen. *William Shakespeare Velký příběh neznámého muže*, s. 23.

⁴⁷ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 191.

⁴⁸ ARISTOTELÉS, *Poetika*, s. 59.

⁴⁹ Tamtéž, s. 61.

šest složek : děj, povahy, mluva, myšlení, výprava a hudba.⁵⁰ Tragédie dojíká „částmi děje, kde jsou náhlé obraty a okamžiky poznání.“⁵¹ Děj by měl být sestaven tak, aby člověk cítil soucit a hrůzu.⁵² Pro tragédii je nejlepší, když je čin spáchán nevědomky a po něm přichází poznání.⁵³ Aristoteles poukazuje na to, že v nás nevzbuzují soucit činy, či jejich příprava, pokud tento skutek provedou nepřítel nepříteli či pokud jsou ve vztahu, že nejsou ani přátelé či nepřátelé. Největší soucit vzbuzuje, když se zabijí nejbližší příbuzní ať už vědomě či nevědomě (otec syna, sestra matku, bratr bratra atd.).⁵⁴

Přestože Shakespearovo divadlo neplatí za aristotelské, řada charakteristik hry Othello je zřejmá právě, známe-li Aristotelova doporučení. Postava Othella například znázorňuje to, jak jednání lidí vede k neštěstí (např. postava Jaga postupně zapříčiní Roderigovu a Desdemoninu smrt, ale i Othellovu sebevraždu). Náhlých obrátů je ve hře několik (viz rozmluvy Othella s Desdemonou o lásce, a vložení téma „Cassio“ do rozhovoru, kdy se něžné povídání promění v hádku a okamžik poznání přijde na konci hry, kdy vyplavou na povrch Jagovy nekalosti a intriky). Nositelé tragického děje jsou alespoň z části v příbuzenském vztahu.

Erich Auerbach poukazuje ve své knize *Mimesis* (Zobrazení skutečnosti v západoevropských literaturách) na mísení stylů u Shakespeara. Shakespeare směšuje komické a tragické prvky, i prvky nízké a vysoké. Auerbach konkrétně zdůrazňuje toto:

1. Doprovod tragického hrdiny je většinou postava, která má potřebu komentovat a zesměšňovat jejich činy a utrpení (často se objevují postavy šašků, které doprovází šlechtice. Avšak i většina

---

⁵⁰ ARISTOTELÉS, *Poetika*, s. 59.

⁵¹ Tamtéž, s. 61.

⁵² Tamtéž, s. 75.

⁵³ Tamtéž, s. 79.

⁵⁴ Tamtéž, s. 77.

tragických postav sama v sobě chová sklon ke komičnu).

2. Časté střídání scén tragických a komických v jednotlivých tragédiích.

3. Mísení stylu v samém nitru tragických postav. A také kombinace těchto třech možností.⁵⁵

Erich Auerbach také srovnává antické a alžbětinské divadlo: antika brala tragédii tak, že události lidského chování ovlivňoval osud v podobě zasahujícího člověka zvenčí, či ze shora (deus ex-machine). Naopak v alžbětinské tragédii o osudu rozhoduje více vyhraněný charakter hrdiny.⁵⁶ Charaktery postav jsou v době Shakespearova tvoření na rozdíl od antického vzoru vypracovány rozmanitěji a detailněji. O svém osudu si hrdina rozhoduje aktivněji než v antice. Alžbětinské divadlo mělo větší okruh námětů, které doplňovala zvláštní atmosféra, minulost postav a také životní podmínky. „*Děj na scéně se neomezuje výhradně na průběh tragického konfliktu, nýbrž jsou zde rozhovory, výstupy, postavy, které vlastní děj nutně nepotřebuje. Tímto způsobem se dovídáme leccos o hlavních postavách, utváří se představa jejich normálního života a vyhraněného charakteru nezávisle na zápletky, do níž se zrovna dostaly*“.⁵⁷ Charakter postav je rozlišen jak v antické tragédii (přirozený charakter a osud, který jej stíhá, většinou na základě věštby), tak i v tragédii alžbětinské (předem utvořený charakter, kde se odráží hrdinova minulost, osud, jeho zrození a životní okolnosti). Náměty má alžbětinské divadlo, na rozdíl od antického, pestré (antické divadlo mělo omezený okruh námětů). Děj se může odehrávat v jakékoliv zemi a v jakékoliv době. Může míchat látky z různých zdrojů: novely, pohádky, antické dějiny, či z báje.⁵⁸

Auerbach také připomíná, že Shakespearovy tragické postavy jsou většinou vznešeného původu, např. knížata, vojevůdci, králové, šlechtici, či velké postavy římských dějin.⁵⁹ Ani Othello se neliší, odkazuje se na svůj královský původ

---

⁵⁵ AUERBACH, Erich, *Mimesis: Zobrazení skutečnosti v západoevropských literaturách*, s. 281.

⁵⁶ Tamtéž, s. 283.

⁵⁷ Tamtéž, s. 285.

⁵⁸ Tamtéž, s. 285.

⁵⁹ Tamtéž, s. 280.

v Africe.⁶⁰

Podotkněme, že v Othellovi sice najdeme postavu Šaška, ale ten má jen marginální roli (začátek 3. dějství, zesměšňuje hudebníky a promlouvá s Cassiem; ironizovat hraní hudebníků bylo obvyklé komediální číslo šašků.⁶¹ Tento šašek používá dvojsmyslné slovní hříčky.)

I druhý bod Othello splňuje. Střídání komických scén s tragickými (např. Jagovo přemlouvání Cassia, aby pil, což má pro Cassia tragickou dohru. Cassio je kvůli potyčce a alkoholu degradován, zbaven funkce. Dalším příkladem je např. zesměšňování obou pohlaví, ať už od Jaga či Emílie.).

Třetí bod vystihuje hlavní postavu Othella, která je ze začátku milující manžel a ambiciozní voják s vyšší hodností, jenž se ničeho nebojí. Žárlivost a nedůvěra však promění Othella v člověka, který je vnitřně sžírán představou, že ho manželka podvádí s jeho přítelem (Cassiem), což z milujícího manžela udělá hrubiána a z vojáka se stává jen loutka, za jejíž nitky tahá někdo jiný (Jago). Přeměnu nitra Othella je vidět v průběhu hry, kdy se z přísného, leč hodného, muže stává člověk zlý, jenž prahne po pomstě. Ta pomsta je důkladně připravená, a Othello je nejen plánovač vraždy soka (Jago má zabít Cassia), ale i sám vrah (uškrtení Desdemony). Samotný Othello vystupuje ve hře spíš jako vážná postava bez velkých komediálních výstupů. Auerbachovu podmínku č. 3 vlastně lépe splňuje postava Jaga.

---

⁶⁰ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 99.

⁶¹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 197.

3. Othello

Tato kapitola pojednává o tom, kde William Shakespeare čerpal svou inspiraci a způsob, jakým se tohoto tématu zmocnil. Budu se snažit najít rozdíl od původní předlohy, pokusím se zařadit dílo Othello v jeho tvorbě a charakterizovat místo a postavy v ději hry. Ačkoliv je má bakalářská práce o moderních filmových adaptacích, považuji za nutné zmínit se o předloze a najít v ní rozdíly oproti Shakespearově dramatu, a to z důvodu, aby bylo ukázáno, že tak, jak si dnešní umělci berou inspiraci ze Shakespeara, tak i on hledal inspiraci jinde.

3.1. Předloha Othella

William Shakespeare čerpal z několika zdrojů, které pocházely z antiky, Francie, Itálie či Anglie. Přepracovával i starší dramata. Občas spolupracoval i s mladšími kolegy, např. John Fletcher. V tvorbě charakteristiky postav využíval postavy tragické, pohádkové i komické.⁶² Renesanční umělci si nevytvářeli nové formy děl, ale naopak měli za cíl zdokonalit látku staré (antický námět byl brán jako vzor nejvyšší).⁶³ O originalitu se autoři snažili až v období romantismu.⁶⁴

William Shakespeare si bral inspiraci z různých zdrojů. Pro hru Othello čerpal z knihy *Ecatommiti* od Giraldirho Cintia (1504-1573). *Ecatommiti*, neboli *Sto povídek* (ve skutečnosti je jich 113), měl ukazovat na to, že neřest je vždy potrestána a ctnost vždy odměněna. Kniha vyšla v roce 1563.⁶⁵ Naopak Martin Hilský ve svém překladu Othella uvádí, že kniha se jmenovala *Hecatommithi* a vyšla v roce 1566. Avšak anglický překlad byl pořízen až v roce 1753, tudíž Shakespeare vycházel buď z italského originálu anebo z francouzského překladu, který vyšel v roce 1584 pod názvem *Premier Volume des Cents Excellentes*

---

⁶² STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2005, s. 98.

⁶³ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Portréty William Shakespeare, s.*
24.

⁶⁴ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*, s. 98.

⁶⁵ FELIX, Adolf. *Italské renesanční novely*. Praha: Odeon, 1967, s. 416.

Nouvelles, autor Gabriel Chappuys). Cinthiova kniha byla inspirací a bohatou zásobárnou pro řadu alžbětinských a jakubovských dramatiků.⁶⁶ Shakespeare tuto knihu využil ještě v hořké komedii Něco za něco (Measure for Measure).⁶⁷ Příběh, podle kterého vznikl Othello, se jmenuje Il Moro di Venezia (Maur a Disdemona). U nás vyšel v italských renesančních novelách od Adolfa Felixe v roce 1967.⁶⁸ Druhý překlad této povídky můžeme najít v programu inscenace Othello v Národním divadle v roce 1998 (překlad Jan Hančil).⁶⁹ Pro potřeby mé bakalářské práce využiji překlad příběhu z italských renesančních novel.

Další možné zdroje inspirace uvedu v následujícím odstavci.

Popis Othellova kapesníku, jenž věnoval Desdemoně, mohl pocházet z epické básně Zuřivý Orlando (Orlando Furioso) od Ludovica Ariosta z roku 1516. Shakespeare mohl být také obeznámen se skutečnou událostí z roku 1563, kdy italský důstojník, tč. ve francouzské službě, uskrtil kapesníkem svoji nevinnou ženu.

Postava Othella mohla být vyobrazena z cestopisných spisů tehdejší doby (Walter Raleigh - *Objevení Guyany* (1595), Richard Haklyut - *Hlavní plavby, cesty a objevy* (1598) a anglickým překladem Pliniovy *Přírodní historie* (1601), která uvažuje o Africe jako o světadílu obývaném divokou zvěří a podivuhodnými monstry. Emily C. Bartels poukazuje na souvislost mezi Othellem a etnografickým dílem Lee Africana *A Geographical Historie of Africa* (1526, do angličtiny přeloženo 1600), jenž vzniklo na popud papeže Lva X. Autor knihy John Leo (který bývá občas zvaný dle svého díla Leo Africanus) procestoval v rámci diplomatických a obchodních misí severozápadní a severní Afriku. Byl zajat křesťanskými piráty, a jelikož byl velmi inteligentní, byl předán jako dar papeži Lvu X.. Ten mu dal po roce svobodu a přivedl jej ke křesťanství.⁷⁰ Základní podobnost mezi Othellem a Leem Africanem je jejich černá barva pleti. Další podobnosti lze shledat v jejich výrazné cestovatelské zkušenosti. Oba hrdinové si prošli otroctvím a jsou bráni jako znalci na tuto exotickou

---

⁶⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 29.

⁶⁷ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 30.

⁶⁸ FELIX, Adolf. *Italské renesanční novely*, s. 416.

⁶⁹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 73.

⁷⁰ MIŠTERKOVÁ, Ivona. *Aspekty kulturní a etnické diverzity v Shakespearově tragédii Othello*, IN: *Akta Fakulty filozofické*, s. 113.

oblast, a to především díky svým zkušenostem a znalostem.⁷¹

3.1.1. Předloha

Děj je vyprávěn, není veden přímou řečí a dialogy. Postavy zde nemají jména, kromě Desdemony (Maur = Othello, Praporčík = Jago, Setník = Cassio atd.). Některé postavy v předloze vůbec nejsou (Roderigo, Brabantio).

Přemysl Rut uvádí ve své knize, že „*zatímco Cinthio udržuje čtenáře postupným přiléváním oleje do ohně, Shakespeare vypravuje příběh tak, aby hrdinové museli projevit svou běl i čern (tedy své silné a slabé stránky). Cizí příběh se tak stává čtenáři/divákovi vlastním a přerůstá v poznání, že se to za jistých okolností může stát i nám*“.⁷²

Krátce nyní zmíním odlišnosti, objevující se v obsahu her těchto dvou autorů. První rozpor, kterého si můžeme všimnout, se týká života novomanželů. Cinthiova verze (**dále v textu CV**) uvádí, že novomanželé Desdemona a Othello se vzali, i přes odpor Desdemoniných příbuzných. Žijí spolu v Benátkách a po nějakém čase je Othello pověřen velením posádky, co míří na Kypr. V Shakespearově verzi (**dále v textu SV**) se Othello a Desdemona berou tajně a ještě ten den mají odjíždět. Odpor se sňatkem vyjadřuje otec Desdemony Brabantio a dovolává se spravedlnosti u Benátského dóžete (**CV**: odpor se sňatkem vyjadřují příbuzní, ale k nikomu se nedovolávají).

Další odlišností je důvod plavby na Kypr. **CV**: Maur se svou družinou jede vyměnit dosavadní posádku, která s nikým neválčí. Oproti tomu v **SV**: Othello jede ochránit území (Kypr) před tureckým nebezpečím.

Rovněž podmínky na moři jsou odlišné. **CV**: Cesta proběhne bez překážek. U **SV**: Na moři řádí bouře, která zničí turecké lodě. I benátské lodě mají problémy, ale postupně a roztroušeně doplouvají na Kypr.

Hry se liší také vztahem Desdemony a Praporčíkovy ženy, a to následovně: **CV**: Desdemona se sprátelí s Praporčíkovou ženou a navštěvuje ji u ní doma. Ale v **SV**:

---

⁷¹ MIŠTERKOVÁ, Ivona. *Aspekty kulturní a etnické diverzity v Shakespearově tragédii Othello*, IN: *Akta Fakulty filozofické*, s. 114.

⁷² RUT, Přemysl. *Příběh Shakespeara*. Praha: Akademie múzických umění, 2005, s. 130.

Emi- lie je hospodyně u Maura a Desdemony. Ačkoliv se ženy přátelí, je u nich vidět patrný odstup.

Významnou odlišností je Jagoův motiv pomsty. **CV:** Jago je zamilován do Desdemony, ale neřekne jí to přímo do očí, ale zkouší to jen skrze náznaky, na které však Desdemona nereaguje. Důvod, proč nevyzná city přímo, je strach z hněvu Maura. Setník je Maurův kamarád a je zván na oběd, usmyslí si Jago, že Desdemona miluje Setníka. Z lásky k Desdemoně se postupně stala nenávist. Zatím co v **SV:** Jago je naštvaný na Othella, že si vybral Cassia jako svého zástupce. O tuto funkci měl zájem a byl účastníkem v bojích. O Cassiovi si myslí, že je to jen úředník a teoretik války. Druhý motiv je spíše jeho domněnka (na popud pomluv, které se mu donesly), že Othello měl mít milostné plotky s jeho ženou Emilií.

Nejednotnost sledujeme i u údaje týkajícího se rodičovství. **CV:** Praporčík se ženou měli 3-letou dceru, kterou Desdemona měla ráda. **SV:** U Shakespeara žádný z párů dítě neměl.

Popis Setníkova incidentu, za který byl sesazen, se nám rovněž neshoduje. U **CV:** Setník se na stráži popere s jiným vojákem a zraní ho. V příběhu není uvedeno s kým. Ani Praporčík s tou rvačkou nemá nic společného. Na popud tohoto incidentu je sesazen. Později se dozvídáme od Desdemony, že Setník se se zraněným vojákem usmířili. Ale v **SV:** Cassio byl v opilosti vylákán do šarvátky s Roderigem. Roderiga k tomuto činu navedl Jago. Jago také přiopil Cassia. Bylo to na oslavě, která byla na počest porážení turecké armády. Cassio je sesazen nejen za rvačku, ale i za opilost. Dobové dokumenty ukazují, že opilost byla brána jako porušení disciplíny a byla tvrdě trestána. Hliský ve vysvětlivkách píše, že v době, kdy se příběh Othella odehrává, byla opilost považována za hřích, který vedl člověka ke slabosti (zženštilosti, chtivosti, vzpurnosti, zbabělosti, atd.).⁷³ Roderigo a Cassio se v souboji utkají ještě jednou. Konflikt končí pro oba tragicky (Roderigo je zabit Jagem, Cassio má mečem zraněnou nohu).

Dále si všimneme odlišnosti v přemlouvání Maura o návratu hodnosti pro Setníka. **CV:** Desdemona přemlouvá Maura, aby vrátil Setníkovi jeho hodnost sama od sebe. Ale **SV:** Jago domlouvá Cassiovi, ať jde za Desdemonou. Cassio má přesvědčit Desdemonu, aby se za něj přimluvila u Othella. Ta mu vyhoví a Othella začne

---

⁷³ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 167.

přemlouvat.

Nesouhlasí ani způsob získání šátku. **CV:** Praporčík Istí získal šátek. Podal Desdemoně při jedné návštěvě svou dcerku do náruče. Ta se s ní mazlila a věnovala se jí. Této chvílky pozornosti využil Praporčík, který svými hbitými prsty odňal šátek, který měla Desdemona u pasu. Za to v **SV:** Jagovi přinese šátek Emilie, kterou už dříve přemlouval. Emilie šátek sebere ze země poté, co Desdemoně upadne. Avšak když chce Emilie vědět, na co ten šátek potřebuje, tak jí ho vytrhne z ruky.

Zaměříme se také na spojení Setník a šátek. **CV:** Když objeví Setník pod polštářem Desdemonin šátek, rozhodne se ho ihned vrátit. Počká si na chvíli, kdy nebude Maur doma a zaklepe. Avšak špatně odhadl situaci, a za dveřmi se ozývá Maur. Setník uteče a rozhodne se počkat na příhodnější chvíli. Šátek zahlédla hospodyně Setníka a líbil se jí, proto se rozhodla, že si vyšije podobný. Vyšivala před otevřeným oknem, kde si toho všimnul Praporčík a přivedl sem Maura, aby mu to ukázal. Byl to jeden z důkazů, které měly usvědčovat Setníka z nevěry s Desdemonou. **SV:** Cassio netuší, či je ten šátek, co objevil pod polštářem. Chce po Biance aby mu udělala duplikát šátku, než se o něj někdo přihlásí. Bianca nejdříve souhlasí, ale poté mu vyčítá, že je od nějaké milenky a ta ať mu ten vzor vyšije. Vztekle šátek po Cassiovi hodí před zraky skry- tého Othella.

Podobně také vztah Setník a spolubydlící je odlišný. **CV:** Setník měl doma hospodyně. **SV:** Cassio bydlel s kurtizánou Biancou. (U **CV** se objevuje také kurtizána, ale k ní domů docházel Setník a po odchodu od ní dojde k souboji, kde přijde o nohu).

Neshoda panuje i v roli Praporčíkovy ženy, coby možného komplice. U **CV:** Praporčíkova žena věděla o úmyslu svého manžela zavraždit Desdemonu a on chtěl, aby mu žena pomohla. Ta mu ale nedala souhlas a nepomohla mu. Odlišně v **SV:** Emilie Jagovi pomohla jen s ukradnutím šátku, aniž by věděla, k čemu má sloužit. Nevěděla, že plánuje Jago vraždit.

Podplacení je dalším rozporem těchto dvou verzí. **CV:** Praporčík má po delším přemlouvání dostat úplatek v podobě velké finanční odměny za to, že zabije Setníka. Úplatek mu dá sám Maur. Ale u **SV:** U Shakespeara se nedozvídáme o tom, že by Othello Jaga nějak uplácel. Pouze Roderigo platí Jagovi za to, aby mu pomohl získat Desdemonu (ať penězi za prodej pozemků či šperky, které má dát Jago Desdemoně - v textu není uvedeno, zda je předal či si je nechal).

Podívejme se i na setníkovu protivníka v boji, jakožto další odlišnost. **CV:** Praporčík napadá Setníka ze zadu a sekne ho do nohy (proťal mu pravé stehno).

Praporčík se Setníkem bojují. Setník při souboji křičí „pomoc vražda“ a tím vzbudí ostatní lidi v pevnosti. Praporčík zaslechne, jak se dav přibližuje, a zmizí. Po určité chvíli se vmísí do davu a předstírá zármutek a nejhlubší soucit se Setníkem. **SV:** Jago slíbí Othellovi, že zabije Cassia. Ale tímto úkolem po delším přemlouvání pověří Roderiga. Roderigo však zasadí ránu špatně a meč zbrzdí kabát. Cassio hned tasí meč a zraní Roderiga. Jago přistoupí zezadu a zraní Cassiovi nohu a odejde. Díky sténání obou zraněných jedinců a Cassiovu výkřiku „vražda, vražda“ dorazí dav v čele s Lodovicem a Gratianem a zjišťují co se stalo. V tom davu je i Jago, který pomáhá hledat násilníka, co napadl Cassia. Hned obviní vedle ležícího Roderiga, kterého neohroženě probodne mečem.

Rozpor spatříme také v tom, co následovalo po neúspěšné vraždě Setníka. **CV:** O zranění Setníka ihned informovala Desdemona svého manžela a projevuje nad tímto činem velkou lítost. Tato lítost jen Maura utvrzuje v domněnce, že Setník měl milostné pletky s Desdemonou. Jde za Praporčíkem a domlouvají se na způsobu vraždy Desdemony, kterou ale zabíjí jiný den. Za to v **SV:** Bitku, kterou uvádím v odstavci zpět, sleduje Othello z dálky a je to pro něj znamení, že vše jde dle plánu. Odebírá se do lože, kde spí Desdemona a chystá se ji uškrtit. Zranění Cassia i smrt Roderiga a Desdemony proběhne v jednu noc, chvíli po sobě.

Do výčtu musíme zařadit rovněž plán vraždy Desdemony. Neboť v **CV:** Praporčík a Maur se dohodnou na způsobu vraždy. Vražda má proběhnout tak, že Jago se skryje do skříně s naplněnou punčochou pískem. Tou má udeřit Desdemonu do hlavy. Aby vražda vypadala nešťastně, naříznu trám, který poté sesunou na mrtvé tělo, aby to vypadalo jako nehoda. Dle dohody Praporčík udělá smluvené gesto (zašramotí se skříní). Maur vyšle Desdemonu, ať se jde podívat, co se stalo. Desdemona dostane 3 rány. Po první se dovolá manžela, po druhé boží spravedlnosti a po třetí umírá. Poté ji rozbíjí hlavu a shodí část stropu. Maur vyběhne ven a volá, že mu padá dům. Lidé se seběhnou a najdou pod trámem mrtvé tělo. Další den je pohřeb, kde lidé truchlí nad Desdemonou a jejím bezúhonným životem. Ale u **SV:** Othello po domluvě s Jagem vyhodnotí jako nejlepší způsob vraždy uškrcení šátkem. Othello škrtí Desdemonu sám, bez komplice. Desdemona ještě chvíli chroptí a mluví s Emillí, než skoná. O pohřbu není žádná zmínka.

Zmíňme také Maurovu lítost. Zatímco v **CV:** Maur svého činu lituje a chodí zkroušený, ale nemůže to nikomu říct, protože by ho stihnul tvrdý trest v Benátkách. Praporčík se mu natolik zprotivil, že ho potrestal tím, že mu odňal prapor a

vyloučil ho ze své družiny. **Ale v SV:** Othello zjišťuje, že byl oklamán Jagem a že se vraždou připravil o svoji ženu, kterou tolik miloval a která byla nevinná. Po tomto zjištění se rozhodne spáchat sebevraždu a probodne se nožem, co měl ukrytý ve své oděvu.

Odlišný je i následný osud Maura a Praporčíka. **CV:** Praporčík se chtěl Maurovi pomstít, a tak se domluvil se Setníkem, že mu prozradí, proč přišel o nohu (dostal dřevěnou). Měl však podmínku, že mu to řekne až v Benátkách a že bude svědčit u soudu. V Benátkách vše svede na Maura (i to, že si Maur usmyslel, že Desdemona spala se Setníkem, a že se mu svěřil s vraždou Desdemony). Setník dal žalobu k soudu, a to jak z důvodu svého zranění, ale i z vraždy Desdemony, a praporčík vše u soudu potvrdil. Maur byl zatčen a dopraven do Benátek. Zde byl mučen, ale nepřiznal se. Jeho trest zněl vyhnanství. Ani zde však nenašel klid, byl zabit Desdemoninými příbuznými. Praporčík se vrátil do rodného města, kde tuto podlost použil znova, tentokrát k obvinění jednoho ze svých druhů, že si ho měl najmout k vraždě šlechtice. Obviněný na mučidlech nic nepřiznal a vše zapřel. A tak byl obzvlášť krutě mučen i Praporčík. Praporčík byl během mučení zraněn (v textu uvedeno „cosi se mu zlomilo v těle“) a při odvodu domů bídně zemřel. **SV:** Othello se k činům přiznává, ale Jago už jen mlčí. Othello zraní Jaga (jenž je v poutech) mečem. Jago je poslán na mučidla. O jeho smrti není zmínka. Othello byl degradován a měl jít do vazby, ale trestu se vyhnul sebevraždou. Cassio se stal velitelem posádky na Kypru. Shakespeare ušetří Othella mučením, nezapírá a sám se přiznává, že zabíjel z poraněné lásky a ne z nenávisti. Díky pohledu do sebe a kolem sebe (prozření a zjištění pravdy o Desdemonině nevinně a Jagově proradnosti) je to pro něj samotného sebemučení dále nesnesitelné a končí svůj život sebevraždou.⁷⁴

I osud Praporčíkovy ženy se rozchází. U **CV:** Praporčíkova žena se vrátila s manželem domů. Po smrti manžela měla vše vyprávět vypravěčovi této novely. V **SV:** Emilie umírá už na Kypru v pevnosti v pokoji novomanželů Othella a Desdemony. Smrt jí způsobí její manžel, který ji probodne nožem, za to, že prozradí, jak to bylo ve skutečnosti s oním šátkem.

---

⁷⁴ RUT, Přemysl. *Příběh Shakespeare*. Praha: Akademie múzických umění, 2005, s. 132.

3.1.2. Závěrečné porovnání

Jak je patrné z předešlé komparace, Shakespeare původní námět přepracoval a provedl řadu změn. Děj, který je vystaven na přímé řeči, je akčnější než jen převyprávěný příběh od Cinthia. Přidáním role Roderiga se mohlo rozvinout Jagovo intrikářství. V Roderigovi má Jago i komplice. Jago netouží po Desdemoně, ale naopak se chce pomstít za nespravedlnost, že nebyl povýšen. Avšak dle mého subjektivního pocitu je škoda, že Shakespeare vynechal dceru Jaga a Emilie. A to z toho důvodu, že nezodpovědný otec zde po sobě zanechá dítě, jemuž zabil matku. O to by nabyla tragédie většího rozměru. V původní italské verzi měl Othello pohodlnější život, nemusel se obhajovat před senátem a v manželství už nějakou dobu žil, na moři ho nezastihla bouře a neřešil válečné starosti. Způsob vraždy a následné potrestání je pružnější, než u předlohy (Othello na trest nečeká a páchá sebevraždu, Jago je rovnou odveden na mučidla). Rozdíl vidíme i v pojetí nerovnovážného svazku. Cinthio vidí vztah černého staršího vojáka s mladou bílou slečnou negativně. Shakespeare demonstruje sílu lásky, která překonává společenské předsudky. I když je společnost proti svazku zaujatá, přijímá ho v rámci politického rozhodnutí. Shakespeare zakomponoval do příběhu všechny protiklady: mládí a stáří, skutečnost a zdání, zlá vychytralost a naivní dobrota, láska a nenávisť a v neposlední řadě použil bílou a černou barvu.⁷⁵ Černá a bílá barva má ve hře Othello řadu významů: erotický, psychologický, náboženský i morální. Černá a bílá je zároveň její nejpůsobivější divadelní metaforou.⁷⁶ Je například otázkou, jestli je Jago jediný viník Desdemoniny smrti. Svůj díl viny nesou i Othello (nedůvěra k manželce), Roderigo (svou slepou láskou k Desdemoně plnil Jagovy příkazy), či Emilie (zapření šátku).

3.2. Vznik Hry

První inscenace hry Othello se odehrála roku 1604 v paláci Whitehall a už od prvního uvedení patřila k nejpoblárnějším tragédiím. Roli Othella hrál, jak už bylo zmíněno, Richard Burbage. Prvním Jagem měl být herec John Lowin, který se stává členem divadelní společnosti lorda komořího roku 1602, ale už v roce

---

⁷⁵ JOSEK, Jiri. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín.*, s. 7.

⁷⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 16.

1603 patřil k prominentním členům souboru. V té době mu bylo 28 let, což byl odpovídající věk na postavu Jaga. Všechny ženské role hráli v Shakespearově době chlapci a jméno herce, který hrál Desdemonu, není známo, ale je velmi pravděpodobné, že se v této roli postupně vystřídal několik chlapců. Othello se do zavření divadel puritány (1642) objevil ještě několikrát, například roku 1612 - 1613 během oslav svatby princezny Alžběty, která byla dcerou Jakuba I.⁷⁷

3.3. *Jméno Othello*

Othello (italsky Otello) je zdobně jména Otho. V povídce Giraldiho Cinthia jméno Maura uvedeno není, Shakespeare ale jméno mohl najít u Plutarcha (Marcus Silvius Otho byl římský císař).⁷⁸ Otho byl římský císař, který vládl jen krátce (leden – duben 69)⁷⁹, a po neúspěšné bitvě (první bitva u Bedriaka) spáchal sebevraždu. Je uváděn jako první římský císař, který předem schválil vraždu svého předchůdce.⁸⁰

Hilský ve své knize uvádí, že Othello je poitalštěná verze slova „Ottoman“ nebo „Osman“.⁸¹ V době, kdy Shakespeare píše Othella (1603), vychází kniha *The Ottoman* (český název *Turek*) od benátského senátora Lozarra Soranza, která byla roku 1603 přeložena do angličtiny a kde Soprenza popisuje tureckou vojenskou hrozbu a vyzývá křesťanskou Evropu, aby se semkla proti Tureckému nebezpečí. Turci v té době už ovládali východní Evropu a začínali svou rozpínavostí ohrožovat i Evropu západní. Roku 1603, kdy na trůn nastupuje Jakub I., do Londýna také přijíždí benátský vyslanec.⁸² Velvyslanci předali králi knihu *Společenství a vláda Benátek* od Gaspara Contariniho⁸³ (přeložil ji sir Lewis Lewkenor, který benátské velvyslance doprovázel). Téhož roku Jakubu I. věnoval Richard Knolles svoji knihu *Všeobecná historie Turků*, kde již v úvodu popisuje, jak Osmanská říše nahání hrůzu celé Evropě.⁸⁴

---

⁷⁷ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dilo*, s. 1084.

⁷⁸ JOSEK, Jiří. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 206.

⁷⁹ GRANT, Michael. *Římští císaři*. Praha: BB Art, 2002, s. 61.

⁸⁰ Tamtéž, s. 63.

⁸¹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dilo*, s. 1083.

⁸² HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 13.

⁸³ MIŠTERKOVÁ, Ivona. *Aspekty kulturní a etnické diverzity v Shakespearově tragédii Othello*, IN: *Akta Fakulty filozofické*, s. 113.

⁸⁴ Tamtéž, s. 114.

3.4. Zařazení v Shakespearově díle

Shakespeare hru Othello píše ve druhé fázi svého tvůrčího vývoje, kdy se dostává do konfliktu nejen se starými, myšlenkově tradičními nebo přímo zpátečnickými náměty, ale také se kolem roku 1600 ocitá v konfliktu se svou dobou. Proto přechází z her plných renesančního optimismu z konce 16. stol. do poezie tragické a smutné, např. Hamleta. V tomto období vytvoří tragédie Král Lear, Othello, Julius Caesar, Macbeth, Antonius a Cleopatra, Timon Athénský, Coriolanus i tragikomedie Veta za vetu (Něco za něco), Konec vše napraví, Troilus a Kresida. "V tomto období dramatik často vidí svět „převrácený vzhůru nohama“, plný havěti a chorob, a zpochybňuje jeho trvalé hodnoty, smysl lidského existence, dějiny, a víru v rozum."⁸⁵

Shakespearovy tragédie tvoří protipól k jeho komediím. V tragédii nacházíme touhu po moci, cynickou aroganci, která vede až ke zločinu. Avšak najdeme zde i lásku a vášně, které však hubí svět moci a nevraživosti (Romeo a Julie, Antonius a Kleopatra či Othello). Vztah mezi 3 - 4 jedinci, v nichž většinou spočívá jádro hry, vytváří tragédii lidských jedinců. Tento vztah tvoří jakési komprimované teatro mundi, divadlo světa, projektované do mikrosvěta lidské duše.⁸⁶ V Shakespearových dramatech je boj mezi dobrem a zlem, avšak ne vždy dobro vítězí, a pokud ano, tak za cenu velkých obětí. Lidé jsou chápáni jako produkty okolností, ne vždy jsou odpovědní za všechny své činy, ač chtějí dobro - celková situace je žene ke zlu, což je případ např. Macbetha či Hamleta.⁸⁷ Tragédie představuje srážku jedince se situacemi a s podmínkami, v nichž žije. Tyto okolnosti formují člověka tak, že je v jeho moci na události působit a změnit podmínky svého života. Shakespearova dramata se věnují problému života a smrti. Shakespeare ve svých dramatech oslavuje život a lásku, a snaží se ve svých komediích ukázat, jak by mohl být život ještě šťastnější. Ale kromě lásky k životu se zde objevuje i motiv smrti, který je neodvratným koncem všeho. Pozemský život je jedinou jistotou, kterou člověk má a

---

⁸⁵ JOSEK, Jiří. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s.7.

⁸⁶ HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. Brno: Janáčková akademie múzických umění, 2008, s. 14.

měl by využít určeného času.⁸⁸

3.5. Charakteristika děje *Othello*

Hra *Othello* má 5 dějství. Jednotlivá dějství jsou výrazně tématicky odlišná. Pro bližší představu uvádím podrobněji každé dějství.

1. Dějství: Hra začíná hádkou mezi Roderigem a Jagem. Roderigo si myslí, že z něj Jago jen tahá peníze a požadované služby neplní. Jago ho uklidní. Ukazují se důvody nenávisti obou protagonistů k Othellovi. Jagovi vadí, že měl být povýšen, ale tuto funkci dostal Michael Cassio (dle Jaga teoretik války). Roderigovi vadí, že si Othello vzal potají za manželku Desdemonu, kterou on miluje a když se o ní ucházel, byl odmítnut jejím otcem Brabantiem. Jago před publikem poprvé popisuje své intriky, jak bude předstírat svou oddanost a při tom sledovat své cíle (vytáhnout z Roderiga co nejvíce peněz, sesadit Cassia, zničit Desdemonu a Othella). První zvrat v ději je, když Jago s Roderigem v noci probudí Brabantia a oznámí mu, že se Desdemona tajně vdala za Othella, aniž by o tom Brabantio věděl. Zrada je to pro Brabantia nejen z důvodu neposlušnosti své dcery vůči němu, ale také proto, že Othella u sebe hostil a nechal si od něho vyprávět jeho zážitky z válečných konfliktů, kde bojoval. Po setkání Othella a Brabantia dochází ke sporu, který se řeší až u samotného vládce Benátek (dóžete). Othello i Desdemona se obhajují a vyznávají si navzájem lásku. Mezitím se Dóže dozví o tureckém nebezpečí u Kypru, a rozhodne se situaci vyřešit politicky. Sňatek povolí a Othella posílá i s vojskem na Kypr. Na konci prvního dějství Jago publiku prozrazuje svůj plán: že Cassio chodí za Desdemonou. Tato fáma má způsobit Cassiovo degradování, Jagovo povýšení, a také přisun peněz z Roderigova měšce za službu, že mu pomůže k Desdemoně. Jago se rovněž zmiňuje o tom, že mu měla být jeho žena Emilie údajně nevěrná s Othellem (o této nevěře už v textu zmínku dále není).

---

⁸⁷ STARK, Stanislav. *Filosofie a umění (vybrané problémy)*. Plzeň: ZČU Plzeň., 1994, s.24.

⁸⁸ STARK, Stanislav. *Filosofie a umění (vybrané problémy)*. Plzeň: ZČU Plzeň., 1994, s. 25.

2. Dějství: Děj se přesouvá na Kypr. K válce s tureckým vojskem nedošlo, protože nepřítel byl zlikvidován z větší části hroznou bouří. Motiv bouře nalezneme i v jiných Shakespearových hrách, např. Bouře, Perikles či Zimní pohádka.⁸⁹ Desdemona s Jagem a spol. doplouvají na Kypr o něco dříve. Zde se jí dvoří Cassio. Othello přijíždí později. Othello má ve správě ostrova vystřídat Montana. Jago mezitím intrikami přemlouvá Roderiga, aby zabil Cassia, protože až Desdemonu opustí vášeň ke starému Othellovi, bude chtít svého vrstevníka a Cassio patří k těm nejlepším mužům na ostrově. Jago má za to, že i Cassio měl pletky s jeho ženou Emilií, avšak stejně jako v případě Othello a Emilie jde o nepodložené domněnky. Roderigo dle Jagova plánu ztropí na oslavě potyčku s Casiem, kterého předtím Jago opil (ačkoliv Cassio se jinak alkoholu vyhýbá). Když se Montano snaží oba aktéry rvačky odtrhnout, je opilým Casiem napadnut a musí se sám bránit a v boji je zraněn. Roderigo úmyslně spustí poplach, což je v době války porušení vojenské disciplíny, a stejně jako alkohol ve službě bylo toto tvrdě trestáno.⁹⁰ Othello zjišťuje, co se stalo a po vyslechnutí Jaga (ten se zastává Cassia a přidává smyšlenou historku, jak se snažil pronásledovat provokatéra) a Montana, určuje za viníka Cassia a degraduje ho. Cassio suspendaci nese těžce. Jago ho uklidňuje a dává mu radu, ať zkusí poprosit Desdemonu, aby přemluvila Othella k navrácení funkce. Jago se snaží své intriky kamuflovat tak, aby si jeho oběti myslely, že konají ve svém zájmu a neprokoukly jeho lsti. A to i v případě nic netušícího Cassia, kterého posílá za Desdemonou. Tato schůzka bude pro něj záminkou pro lež Othellovi o nevěře Desdemony.

3. Dějství: V tomto dějství dochází ke smluvené schůzce Desdemony s Casiem. Po vyslechnutí Casia mu slíbí, že se za něj přimluví. Jago má narážky na nevěru jeho manželky už během schůzky, kdy je vidět z jejich místa schůzka Desdemony s Casiem. Desdemona se snaží přemluvit Othella k navrácení funkce, poukazuje na to, že byli Othello s Casiem přátelé a Cassio mu byl prostředníkem při námluvách. Othello chce „případ Cassio“ řešit později. Jago se při dalším setkání s Othellem snaží nahlodat jeho mysl poznámkami o nevěře jeho ženy, ale ten chce důkazy.

---

⁸⁹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 139.

⁹⁰ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 181.

Jago je přislíbí, ale dá však svému nadřízenému radu. Othellovi radí, aby funkci Cassiovi vrátil, ale s navracením hodnosti nespěchal a Cassia bedlivě sledoval. Po návratu domů Desdemona opět přemlouvá muže, aby Cassiovi odpustil. Ten ji odmítne s tím, že ho bolí hlava a aby mu ji ovázala šátkem, který jí daroval jako svatební dar. Jelikož Desdemoniny prosby neustávají, dojde k hádce manželů. Během této hádky upadne šátek na zem, z níž jej sebere Emilie a donese ho svému manželovi Jagovi, jenž ji o něj prosil. Ten ho schová Cassiovi pod polštář a bude to jeden z hlavních důkazů pro uznání Desdemoniny nevěry před Othellem. Zde už dochází k Othellově žárlivosti a Jago pronese větu, která Othella vystihne nejlépe: „*Žárlivost je zelenooká nestvůra a vysmívá se masu, jímž se krmí. Šťastný je paroháč, co nemiluje. Peklo však pozná ten, kdo láskou šílí, ač klamán, doufá, zoufale má rád.*“⁹¹ Jago Othellovi radí, aby si zkontroloval, zda Desdemona má darovaný šátek. Jako důvod podezření uvádí, že viděl tento šátek u Cassia. Othello chce po Desdemoně ovázat hlavu šátkem, ta mu vyhoví, ale použije jiný, protože Othelův šátek nemůže najít a opět se snaží přemluvit manžela, aby Cassiovi vrátil hodnost. Ten po ní chce, aby mu ukázala ten šátek, který jí daroval, a vypráví jí legendu, jak k šátku přišel (dostal ho od svého matky a ta ho dostala od egyptské čarodějnice, s tím že je magický: ten kdo ho nosí bude milován svým partnerem). Jelikož ho nemůže najít, propukne další hádka. Cassio mezitím objeví u sebe doma šátek a protože se mu líbí, chce od své kurtizány Biancy, aby mu udělala duplikát toho šátku. Bianca vyčítá Cassiovi, že už za ní dlouho nebyl.

4. Dějství: Jago Othellovi namlouvá další lež, říká, že Cassio se chlubí tím, že měl pohlavní styk s Desdemonou. Othello mu uvěří a v návalu vzteku omdlí. Po procitnutí se Jago s Othellem domluví na tom, že jelikož má Jago schůzku s Cassiem, ať se tedy Othello schová do nejbližší úkrytu, kde bude mít nejlepší výhled na Cassiův výraz. Jago s Cassiem se baví o Biance, ale to Othello netuší, a myslí si, že je řeč o Desdemoně. Mezitím příběhne našťvaná Bianca a pohádá se s Cassiem a hodí po něm šátek (Desdemonin) s tím, ať ho vrátí své milence. Othello to bere jako doznání a plánuje, jak Cassia a Desdemonu zprovodí ze světa. S Jagem domlouvají způsob vraždy. Na Kypr doráží Lodovico (benátský šlechtic, příbuzný

---

⁹¹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 217.

Brabantia) s dopisem pro Othella, kde je psáno, že jeho mise končí a novým guvernérem ostrova má být Cassio. Desdemona nevhodně pro tuto chvíli řekne, že ji těší, že tuto funkci dostal Cassio. To rozlíčí Othella, který jí dá přede všemi facku. Lodovico zjišťuje u Jaga, co se s Othellem stalo. Ten řekne, že se Othello změnil a je to s ním horší a horší, a vyjádří obavy o život Desdemony. Othello doma vyčítá ženě, že je falešná. Ta však netuší, co spáchala za hřích. Othello o ní prohlásí, že je děvka. Desdemona rozmlouvá s Emillií a s Jagem o tomto incidentu a chce po Jagovi, aby manžela přesvědčil, že nic neprovedla a že jsou to jen fámy. Jago si nechce vraždou pošpinit pověst, tak přemluví Roderiga. Použije lež, že Othello si chce Desdemonu odvézt do Mauretánie, a aby měl čas získat Desdemonu, musí nejprve Cassia zabít, aby Othellov pobyt na ostrově pozdržel. Roderigo se nechá přemluvit. Desdemona si jde lehnout a před spánkem s Emillií vedou konverzaci o Othellovi, přičemž Desdemona říká, že ho pořád miluje, ačkoliv je na ní drsný a zlostný. Poté zazpívá smuteční píseň o vrbě, která pojednává o nešťastné lásce.

5. Dějství: Jago v řeči divákům vypráví, že je potřeba, aby při souboji zemřeli oba soci. Roderigo z důvodu, že by chtěl vrátit šperky (které po Jagovi poslal Desdemoně) a Cassio proto, že bude chtít co nejdříve převzít moc a také hrozí nebezpečí, že se Othello podřekne o tom, že Jago plánoval Cassia zabít. Během souboje Roderigo zasadí Cassiovi ránu. Jeho však ochrání kabát a vzápětí poraní mečem Roderiga. Jago na nic nečeká a zezadu sekne Cassia do nohy a Roderiga probodne. Ten v bolestech volá o pomoc, což z dálky slyší Othello a je spokojen, že plán probíhá dobře. Na místo souboje se dostaví Lodovico, Gratiano a posléze i Jago, a zjišťují od Cassia, co se stalo. Jago se neštítí obvinít i Biancu, která podle něho v tom má prsty a nechá ji zatknout. Jago posílá Emilli za pánem (Othellem), aby mu řekla, co se stalo. Othello mezitím přichází do pokoje, kde spí Desdemona, s lampou. Polibkem ji probudí a chce, aby se šla pomodlit (nechce zabít nesmířenou duši, protože ta by byla zatracena).⁹² Na svíčce uhasí knot a naznačuje tím, že uhasí i život Desdemonin. Ve svém monologu vysvětluje své ženě, proč ji chce zabít. Mluví o šátku, který je u Cassia a také o vychloubání Cassia, že s ní měl sexuální poměr. Desdemona se brání, že mu ho nedala a netuší, jak se k němu dostal. Othello ji

---

⁹² HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 329.

obviní z křivé přísahy. Desdemona se dožaduje příchodu Cassia, aby vše vysvětlil, a byla prokázána její nevinna. Avšak dozvídá se, že Cassio je mrtev (ve skutečnosti je vážně zraněn, ale o tom Othello v dané chvíli neví). Othello ji začíná škrtit. Hliský poukazuje na fakt, že Othello měl možnost se obhájit před Dózetem, ale vlastní ženě šanci na obhajobu nedal.⁹³ Během škrtení klepe Emilie na dveře, což Othella zaskočilo, avšak Desdemonu škrtil dál. A zatáhne závěs, aby ji Emilie neviděla. Othello se od Emilie dozví, že je Cassio naživu. Emilie slyší zachroptění za závěsem a odrhne ho a vidí Desdemonu. Chce po ní, aby jí řekla, kdo jí to udělal. Dostane se jí odpovědi, že si to udělala Desdemona sama. Tato odpověď předchází jejímu poslednímu výdechu. Othello se Emilii přiznává a řekne jí i důvod proč svou ženu zabil. Emilie se dozvídá, kdo všechny ty lži o Desdemoně říkal, a zaskočí jí, že to byl její muž Jago. Emilie říká, že Othello byl Jagem podveden a volá o pomoc. Do místnosti vbíhají Jago, Montano a Gratiano. Emilie chce po Jagovi přiznání, že si vymýšlel o Desdemoně. Jago zapírá a posílá Emilii domů, avšak ta neposlechne a řekne pravdu o šátku. Jago svou ženu probodne a dá se na útěk. Othello zjišťuje, že byl oklamán a uvědomí si, že zabil nevinnou ženu a připravil se o svou manželku, kterou tolik miloval. Jago je přiváděn v poutech a Othello se na něj vrhá a poraní ho mečem. Othello se přiznává i k tomu, že plánoval vraždu Cassia, a prosí ho o odpuštění. Othello chce po Jagovi, aby řekl celou pravdu, ten však odpoví, že už nic neřekne. Othello je Lodovicem degradován a má být poslán do vazby. Jago je odveden do vězení a na mučidla. Cassio je jmenován velitelem ostrova. Ačkoliv je Othello hlídán a byl mu odebrán meč, vytahuje svou dýku a probodne se. Během umírání pronáší monolog, že tento hrůzný čin udělal z lásky a že by se nemělo zapomínat na jeho válečné skutky pro Benátky.

3.6. Charakteristika místa a času ve hře Othello

Othello se odehrává na dvou místech, a to v Benátkách a na ostrově Kypr. Benátky představovaly důležitý locus evropské a anglické renesance. Hliský popisuje, že třetina divadelních her, napsaných v Anglii v renesanci (1549-1640), se odehrávala buď v Itálii, či měla italské zdroje. Benátky jsou zde brány jako město dvou tváří. Jsou zde

---

⁹³ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 333.

čestní a moudří senátoři, vznešené dámy, ale také kurtizány (hříšných lásek) a plno podvodníků. Kurtizány zde nosily dlouhé šaty, měly stejné společenské způsoby i řeč jako vznešené dámy⁹⁴. I proto mohl Jago udělat z nevinné Desdemony děvku.⁹⁵ Benátská republika udržovala diplomatické styky s Anglií za dob vlády Jakuba I. (roku 1603 Jakub I. přivítal Benátské diplomaty v Salisbury). Jakub I. byl znalec dějin Benátské republiky, což kvitovala i výše zmíněná diplomatická návštěva. Avšak v době audience u Jakuba I. byly Benátky už v mocenském sestupu, a odkazovaly se na svou dřívější moc a slávu.⁹⁶

Ostrov Kypr, v době vzniku Othella, už byl pod nadvládou Turků. Turci ostrov dobyli roku 1572.⁹⁷ Benátské vojsko, jenž se spojilo se španělskou a papežskou flotilou, porazilo Turky roku 1571 v bitvě u Lepanta. Tuto bitvu oslavuje i anglický král Jakub I. ve své básni *Lepanto*, která poprvé vyšla roku 1591 a posléze ještě v roce 1603. Tato bitva byla brána jako střet křesťanské Evropy s tzv. „říší zla“. Říše zla je myšleno jako společný nepřítel veškerého křesťanstva v tomto případě Turci, jenž byli pro svou nevypočítavost obavou pro křesťanskou Evropu. Příběh popisuje velitele křesťanských vojsk Juana d' Austria, jako hrdinu svaté války proti ďáblu (Turkovi).⁹⁸

3.6.1. Čas ve hře Othello

Specifikem této hry je, že je zde uváděn dvojitý čas. Avšak není to Shakespearovo chyba, ale naopak princip, na kterém je hra budována. Proto je ve hře využito „krátký čas“ a „dlouhý čas“. Iluze dvojího času je stvořena tak, aby mohly být spojeny dvě protichůdné položky, na kterých hra stojí, a zároveň nebylo narušeno dramatické napětí a psychologická věrnost. „Krátký čas“ je zde, aby zajistil rychlý spád děje, ale i aby Jagovy intriky byly přesvědčivé a účinné a v neposlední řadě také z důvodu, aby Othello byl hnán pomstou a neměl možnost

---

⁹⁴ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 12.

⁹⁵ Tamtéž, s. 13.

⁹⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 11.

⁹⁷ Tamtéž, s. 13.

⁹⁸ Tamtéž, str. 14.

rozumně uvažovat a prohlédnout Jagovu léčku. Zdeněk Stříbrný uvádí příklad: V pátek je svatba v Benátkách, ale v sobotu odpoledne doráží po strašlivé bouři na ostrov Kypr.⁹⁹ „Dlouhý čas“ je zde proto, aby hra nebyla jen o člověku, který v divoké žárlivosti zabije svou manželku chvíli po svatební noci. Shakespeare ve hře ukazuje, že posádka na ostrově už nějaký čas žije v míru bez aktuálního vojenského nebezpečí. Za dlouhý děj se dá považovat i poznámka, že Jago už několikrát prosil Emílii, aby mu přinesla Desdemonin šátek.¹⁰⁰

3.7. Charakteristika postavy hry Othello

Othello je benátský vojevůdce, který má za sebou řadu bitev a je pro Benátskou válečnou flotilu jeden z nejdůležitějších mužů. Má černou barvu pleti a je starší než jeho manželka Desdemona. Potrpí si na vznešené vystupování (odkazuje se na královský rod, z něhož pochází). Ačkoliv pochází z Afriky věří v křesťanského boha.

Desdemona je mladá dcera senátora Brabantia. Prokázala svoji statečnost tím, že si navzdory nesouhlasu otce vzala Othella a rozhodla se s ním vyplout do válečné vřavy na Kypr. K jejím lepším stránkám také patří to, že se snaží každému pomoci (viz Cassiova žádost o navrácení funkce). Bohužel je na své mládí nezralá, protože si neuvědomuje, jaké je soužití s postarším vojákem. Další slabou stránkou je její naivita (např. věří, že Othello není žárlivý).

Roderigo je benátský šlechtic, který se snaží neúspěšně získat Desdemonu, pro kterou je ochoten udělat cokoliv. Je hloupý, jelikož se nechá vždy obalamutit Jagem. (Jago, jako voják, by měl poslouchat šlechtice, ale v tomto „vztahu“ to funguje naopak. Postupně přichází o majetek, šperky a nakonec i o život.)

Cassio je Othellův pobočník, který mu pomáhal i při námluvách s Desdemonou. Ambiciózní mladý voják. Dle Jaga však jen „teoretik války“, který pouze prohání sukně.¹⁰¹ Nejdůležitější je pro něj jeho pověst. Neholduje alkoholu, ale pro jednu udělá výjimku a je z toho malér.

Brabantio je benátský senátor, otec Desdemony. Othello k němu chodil na návštěvy a vyprávěl mu o jeho činech během bojů ve válkách. Ze vzácného hosta na

---

⁹⁹ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*, s. 276.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 275.

¹⁰¹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 83.

vyvrhele se pro něj Othello změnil ve chvíli, kdy si vzal tajně jeho dceru. Desdemonu chtěl provdat do jiných společenských kruhů a hlavně člověku bílé barvy. Brabantio v tragédii Othello je postava, která zastupuje roli „hněvivého starce“, který kazí lásku dvou lidí. Stejnou roli plní Egeus v jiné Shakespearově hře s názvem Sen noci svatojánské.¹⁰²

Emílie je Jagova žena. Dělá důvěrnici Desdemoně. Svoji paní se snaží vyvést z naivních ideálů o mužích. Obě ženy jsou charakterově každá jiná, ale pojí je přátelství. Ačkoliv se svým manželem neustále dohadují, je mu oddaná (přinese mu i šátek, o který žádal). Na konci hry se mu vzepře, ale končí to pro ni tragickou smrtí.

Jago je voják v benátské armádě. Jagův vztah k Othellovi je dvojznačný. Ačkoliv ho nenávidí, nemůže bez něj existovat.¹⁰³ Ernest Jones (přítel S. Freuda) přišel s interpretací, že klíč ke hře není v Jagově nenávisti, ale naopak v homosexuální lásce Jaga k Othellovi. Dle Jonese Jago Othella podvědomě miloval.¹⁰⁴ Důvody žárlivosti Jaga jsou, že nebyl povýšen a také to, že věřil fámám o nevěře jeho manželky s Othellem. Jago je člověk, který je závistivý a nevěří na lásku, spravedlnost, ani na přátelství. Silou svých slov dokáže měnit lidi, kteří se rozloží sami uvnitř. Manipuluje s nimi. Z každé situace vytěží svůj prospěch.¹⁰⁵ Časopis Cinepur v roce 1998 přetiskuje starý rozhovor, v němž režisér Welles poukazuje na to, že Jaga nepovažuje za zrádce, protože dle něho nebyl nikdy Othellovým přítelem.¹⁰⁶ Jago je někdy hrán jako komická postava (vzbuzuje spíše smích než strach) a někdy jako padouch (necitelný a zatrpklý člověk).¹⁰⁷

---

¹⁰² HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 32.

¹⁰³ KINDLMANOVÁ, Martina. *Renesanční „padouši“ a jejich návraty na jeviště světa IN: Věda v renesanční a novověké kultuře*. Plzeň: západočeská univerzita 2007, s. 162.

¹⁰⁴ ROSENBERG, M. *Othello ve 20. Stol In Hodek, Břetislav Shakespeare a moderní divadlo*. Praha: Orbis, 1964, s. 234.

¹⁰⁵ KINDLMANOVÁ, Martina. *Renesanční „padouši“ a jejich návraty na jeviště světa IN: Věda v renesanční a novověké kultuře*, s. 163.

¹⁰⁶ MAZIENSTRAS, Richard. *Orson Welles o Shakespearovi, o Wellesovi a zradě*, s. 45.

¹⁰⁷ ROSENBERG, M. *Othello ve 20. Stol In Hodek, Břetislav Shakespeare a moderní divadlo*, s. 232.

3.8. První český překlad Othella

Tato kapitola je zde z důvodu, abych přiblížil, kdy vzniká i český překlad hry. Jakub Budislav Malý publikoval scénu 2.3 z Othella v časopise Dennice, kterou přeložil z anglického originálu (vyšla pod názvem Ukázka z českého Shakespeara. Othello, mouřenín benátský. Přeložením J.B. Malýho“). Malý přeložil celého Othella a roku 1842 byla uvedena divadelní hra Othello (hraná 29. května 1842 ve Stavovském divadle). Roku 1843 vyšel překlad i knižně. Rukopis inscenační verze je uchován v Praze v divadelním oddělení Národního muzea (č. p. 1125). Tento rukopis je vybaven i cenzurní doložkou ze 4. května 1842, kde je poznamenáno, že se musí vynechat pasáže na stranách 5, 35,122 a 125, které jsou přeškrtnuté červenou čarou.¹⁰⁸ Na premiéře v hlavních rolích vystoupili Josef Vilém Grabinger, jako Othello, Anna Manetínská, jako Desdemona, Josef Jiří Kolár, jako postavu Jaga, Brabantia hrál Jan Kaška, Roderiga Alois Hynek a Emílii Magdaléna Forchheimová-Skalná (manželka Josefa Kajetána Tyla).¹⁰⁹ Malý postavu šaška ve svých prvních verzích (1842 a 1843) nazývá Famfrda¹¹⁰, avšak od verze z roku 1869 je opět uváděn beze jména jako šašek. Divadelní hra (z roku 1842) byla zkrácena tak, aby představení trvalo 2 hodiny.¹¹¹ Malý publikoval roku 1873 monografii Shakespeara a jeho díla.¹¹² Podle dobového tisku měl Josef Jiří Kollár také přeložit Othella, ale hra nebyla inscenována a o sud rukopisu je neznámý.¹¹³

---

¹⁰⁸ DRÁBĚK, Pavel. *České pokusy o Shakespeara*. Brno: Větrné mlýny, 2012, s. 569.

¹⁰⁹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 369.

¹¹⁰ DRÁBEK, Pavel. *České pokusy o Shakespeara*, s. 571.

¹¹¹ Tamtéž, s.572.

¹¹² STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Portréty William Shakespeare*, s.86.

¹¹³ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 367.

4. Filmové verze Othella

V této části bakalářské práce provedu komparaci vybraných filmových inscenací, jejichž cílem bude srovnání s literární předlohou. V komparaci se chci věnovat odlišnostem filmového zpracování od literární předlohy. Pro porovnání použiji, a ve všech příkladech vycházím, z překladu Othella od Martina Hilského (v textu bude nazývána jako vzor). Komparace by měla vyústit do závěrečného srovnání všech filmů navzájem. Tato divadelní látka není tak často filmově zpracována než jiná Shakespearova díla. První filmové zpracování se objevuje roku 1908 v Itálii, natočil jej režisér Mario Caserini. Tato verze se bohužel nedochovala. Tento režisér natáčí Othella ještě jednou a to v roce 1909. Poslední filmovou verzi uvádí server IMDB v roce 2015, ve které např. roli Jaga ztvární herečka Allison Marie Volk.¹¹⁴ Pro svou práci jsem si vybral takové adaptace z několika filmových žánrů (opera, animovaný film, dokument atd.), aby práce byla různorodá a mohla obsáhnout co nejširší pohled k tématu Othella. Tyto různorodé filmové adaptace jsem si vybral proto, abych ukázal, jak se mění filmová tvoření. Nejstarší adaptace, jež budu popisovat a porovnávat, je z roku 1952 a nejmladší z roku 2013. Většina mnou porovnávaných filmových verzí je evropská, americkou filmovou tvorbu zastupuje jen snímek. Záměrem práce není vyzdvihovat evropskou kinematografii nad americkou či naopak, vycházet jsem z děl, jež jsem měl k dispozici. Díla jsou řazena chronologicky, dle data natočení.

4.1. Film *Othello* (1952)

Film natočil roku 1952 Orson Welles, který ve filmu ztvárnil i hlavní postavu Othella. Film je jako jediný ze mnou zpracovaných filmových adaptací černobílý. Byl natočen v Maroku a má délku 91 minut.¹¹⁵

Film se liší už počáteční scénou, která ukazuje konec celého příběhu. Hned na začátku vidíme, jak mniši vynášejí mrtvá těla Othella a Desdemony. Jago je zavírán na

---

¹¹⁴ IMDB, *Othello*, [online], [cit. 2016-11-08] Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt3184312/>.

¹¹⁵ Sammons, Eddie. *Shakespeare: A Hundred Years on Film*. London: Stepheard-Walwyn (Publishers) LTD, 2000 str. 103.

nádvoří do klece a vytažen vysoko nad hradby pevnosti, aby viděl dobře, co hrůzného způsobil. To vše za zvuků hororové hudby na pozadí, která tuto situaci podkresluje smutkem (ve vzoru jsou na začátku všichni živí a ani na konci příběhu nejsou mrtvé osoby uklíženy a pohřbeny). Film pracuje s rámcem, že vidíme už na začátku, jak vše dopadne. Právě tento rámeček dává Wellsowi prostor, jak příběh zpracovat po svém a také zdůvodnění, proč ty postavy jednají, jak jednají.

Až teprve po této smuteční scéně se vracíme do Benátek, kde nás vyprávěč uvede do děje. Už tento druhý začátek je jiný, protože je založený na obraze, kdy nám režisér ukazuje atraktivitu Benátek (gondola, svatba v kostele). Na tomto obraze můžeme vidět rozdíl mezi filmovými a divadelními adaptacemi. Filmové adaptace se mohou věnovat i takovým detailům, jako je vizuální stránka Benátek, což divadelními kulisami nelze zachytit. Na výše uvedené gondole připlouvá Othello pro Desdemonu a plují se tajně oddat do kostela. Nešťastně zamilovaný Roderigo se dozví o svatbě, což ho rozzlobí a nařiká, že Desdemona měla být jeho. Jago ho přesvědčuje, že ten vztah nevydrží a časem se rozpadne (ve vzoru děj začíná až po svatbě rozmluvou Roderiga a Jaga, při níž se dozvídáme o svatbě). Brabantio, kterého probudili Jago s Roderigem (ti viděli svatbu z povzdálí), zjišťuje, že se mu dcera tajně a proti jeho vůli vdala a vyráží za Othellem, jehož dříve hostil u sebe doma a nechal si vyprávět zážitky z válečných bojišť. Brabantio Othella zastihne doma. Ale to už mezitím v Dóžecím paláci přijímají zprávu o tureckém nebezpečí a posílají pro Othella. Této situaci využije Brabantio a chce řešit spor o dceru a potrestání Othella před Dóžetem (funkce). Othello se před Dóžetem obhájí a vysvětluje, že Desdemonu miluje celým svým srdcem. Před Dóžetem vystoupí i Desdemona, která potvrdí, že Maura také miluje a že otci děkuje za výchovu. Brabantio je zdrcen a venku na nádvoří, když už je po všem, zastaví Othella a říká mu „když zradila otce, zradí i tebe“.¹¹⁶ A poté zkroušený opět usedá. Při odchodu mu musejí pomoci strážníci s chůzí. Tato scéna ukazuje psychicky zlomeného člověka, který po této "zradě" od nejbližší osoby není schopen kroku. Takto detailně po vizuální stránce psychicky sesypaného jedince zabere filmová kamera detailněji než divadlo. Ve vzoru Brabantio odchází sám bez cizí pomoci.

Ráno probouzí Othello Desdemonu polibkem a výzvou, že už musejí jet (ve vzoru vyráží už v noci). Další scéna už se odehrává na Kypru. Jago i Desdemona sledují bouři a obrovské vlny a vyhlíží loď Othellovu. Poté, co v pořádku Othello dorazí,

---

¹¹⁶ HILSKÝ, Martin. William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín, s. 129.

je vyhlášena oslava na počest porážení Turků, kterým bouře potopila všechny lodě. Na této oslavě Jago namluví Roderigovi, že Desdemona miluje Cassia.

Už na nádvoří si po přemlouvání od Jaga dá Cassio číši vína, kterého na oslavě vypije víc, než zvládne, protože není na alkohol příliš zvyklý. Až poté vyrazejí na slavnost (ve vzoru společný přípitek mají až na oslavě). Roderigo se ho chystá napadnout, ale zakopne, což Cassio zaregistruje a vznikne mezi nimi potyčka, kdy se přidávají další a vznikne bitka. Mezitím Jago navede Roderiga, aby zazvonil na zvon, kterým se vyhláší poplach. Toto ohlášení poplachu v době války, jak již bylo dříve zmíněno v mé práci bylo porušení vojenské disciplíny a bylo trestáno.¹¹⁷ Po tomto incidentu, kdy není Cassio schopen v opilosti vysvětlit, co se stalo, je degradován, nejen z důvodu, že nedokázal podat hlášení, ale i proto, že byl opilý, což bylo dle tehdejších zvyků další porušení vojenské morálky.¹¹⁸

Po incidentu Jago s Cassiem řeší dobré jméno a čest. Jago mu nezištně poradí, ať zajde za Desdemonou a požádá ji, aby se přimluvila u Othella, jestli by mu nevrátil hodnost. Ona mu ráda vyhoví, jelikož chce pomoci s touto zapeklitou situací, naléhá několikrát na svého manžela, což se jí stane osudným. Jago, stejně jako ve vzoru, začíná postupně nahlodávat řečmi o nevěře Othellovu mysl a začíná v něm probouzet žárlivost.

Během své první hádky mezi novomanželky upadne Desdemoně šátek na zem, čehož si všimne Emily a šátek vezme pro Jaga (který ji o něj už několikrát žádal, aniž by jí řekl, k čemu ho potřebuje). Jago jí nechce prozradit důvod a zkroutí ruku tak, že mu ho dá dobrovolně. Hliský uvádí, že šátek je v některých inscenacích vymámen slovy, jindy vytrhnut z ruky.¹¹⁹

Othello chce po Jagovi důkazy a vyhrožuje mu, že pokud mu lže, že přijde o život. Záběr, jak Othello drží Jaga pod krkem u hradeb, z nichž je vidět, že za nimi jsou obrovské vlny, které by při pádu znamenaly Jagovu smrt; jen dokresluje tu hrůzu. Opravdovost této scény a nebezpečí pro Jaga z ní vyplývající, lze vyjádřit pouze filmem, protože divadlo pracuje s náznaky (ve vzoru tato scéna je, ale není detailní místo, kde se odehrává). Ten jako důkaz použije to, že když u Cassia spal, slyšel, jak mluví ze spaní „má sladká Desdemono“, a že viděl, jak si utírá rty kapesníkem

---

¹¹⁷ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s.181.

¹¹⁸ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 167.

¹¹⁹ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 229

(šátkem) od Desdemony. Jago během dne hodí kapesník do Casiova pokoje pomocí klacku, na jehož špičku položí kapesník a vhodí ho do okna, kde má Cassio postel (ve vzoru Jago umísťuje pod polštář, aniž by musel krkolomně používat podpurné nástroje). Není bez zajímavosti, že to udělá v uličce, kudy může kdokoli projít na trh a může ho tak někdo vidět, což svědčí o Jagově velké drzosti a také o tom, že se nezastaví před ničím než vykoná své dílo pomsty. Během rozhovoru Othella a Jaga v podhradí, kde domlouvají způsob vraždy, slyšíme déšť a hromy, což přidává této scéně na atraktivitě a můžeme to i metaforicky pojmout, že tyto blesky a hromy, stejně jako bouřka, věští něco zlého (v tomto případě úmluvu vraždy).

Změnou, oproti vzoru, je scéna, kdy má zavraždit Roderigo Cassia. Roderigo, Cassio i Jago jsou v tureckých lázních. Ačkoliv ve vzoru turecké lázně nejsou, zde dávají Wellesovi nový prostor, jak s touto potyčkou naložit a lze je brát i jako určitý prvek exotična. Cassio zde odpočívá a netuší, že by mohl být zabit. I Jago s Roderigem mají větší možnosti se domluvit na vraždě a způsobu jeho provedení, v jiném pokoji v lázních. Nelze si nepovšimnout, že v těchto lázních se regenerují i další členové posádky. Ve větším počtu lidí se lépe vytváří chaos, při němž se má možnost Roderigo ukrýt i Jago ho později usmrtit. Bohužel vypadává souboj z očí do očí Roderiga a Jaga. Jagovo zabití nic netušícího Roderiga ze zhora mečem ukazuje na jeho podlost a zákeřnost.

Poté, co Jago přesvědčí Roderiga, že je teď ten správný okamžik, podá mu nůž zabalený do ručníku. Bojácný Roderigo zachází do místnosti, kde odpočívá Cassio. Roderigo je nerozhodný, kdy zaútočit. Vše prozradí pes kňučením. Roderigo se ho snaží odehnat a upustí nůž, čehož si všimne Cassio. Roderigo se dá na útěk a schová se. Pronásleduje ho Cassio, jehož zezadu bodne do nohy Jago. Jago se vydá hledat Roderiga. Po chvíli ho zaslechne, jak na něj volá z úkrytu, čehož Jago využije a probodne ho. Ve vzoru se potyčka odehraje v noci venku. Sokové (Roderigo a Cassio) vedou spolu souboj, při němž se oba zraní. Až poté Jago zraní Cassia a zabije Roderiga. Navíc Roderigo před vraždou na něj křičí „ty bídný pse“, zde Roderigo mlčí, netuší, že bude zabit.

Při vstupu do ložnice Othello pozhasíná všechny svíčky a v duchu vede monolog: „nejdu vraždit, ale konat spravedlnost“. Desdemona nespí, ale těžce dýchá. Něco tuší. Po odtrhnutí závěsu předstírá, že spí, což stejně jako ve scéně s hromy označuje, že se bude dít něco nekalého.. Tato zlověstná intuice se bohužel pro Desdemonu krutě vyplní.(ve vzoru spí Desdemona po celou dobu, než ji Maur

probudí polibkem). Způsob vraždy je zde trochu jiný, kdy Maur nejdříve dá Desdemoně přes obličej závoj a až poté ji začne škrtit. Oproti vzoru je zde i změna v jedné ze závěrečných scén, kdy Jago není od Othella bodnut mečem. Což dle mého subjektivní pocitu je špatně, protože tam chybí ten prvek zlosti a následné Othellovy pomsty. Ta pomsta, ačkoliv dle vzoru by nebyla provedená, by dala průchod jeho emocím, kdy se kvůli Jagovo lžím připravil o to nejcennější na světě, co měl (Desdemonu). Děj vrcholí závěrečným monologem, kdy probodnutý Othello drží v náručí mrtvou Desdemonu a říká, že to udělal z nešťastné lásky, a že Desdemonu miloval. Film končí opět úvodní scénou, kdy jsou vynášeny mrtvolky novomanželů (ve vzoru příběh končí odvedením Jaga do vězení, o pohřbu se Shakespeare nezmiňuje).

Několikrát ve filmu zahlédneme klec, ve které je později uvězněn Jago. Tato klec, na níž je upozorňováno, je brána jako morální vykřičník, který bude na konci filmu použit. Ponurou atmosféru tato klec podtrhuje ve chvíli, kdy se objeví jako vložený prvek během scény, kdy Othello škrtí Desdemonu. Mrazivou této scény podtrhuje v této vážné scéně piano. Podobně mrazivě působí i scéna, i šestivteřinové zlověstné ticho mezi Emilií a Othellem předtím, než začne Emílie volat „vražda, vražda“.

Pes, který se objevuje v několika scénách, a jehož si střídavě hladí Roderigo i Jago, zřejmě nepatří ani jednomu z nich. Ve vzoru se nevyskytuje, ale zde významně zasahuje do děje a ovlivní jej při scéně Cassia a Roderiga v tureckých lázních. Pes je němý účastník Jagových intrik.

Welles se povětšinou drží Shakespearova vzoru, dovolí si tuhle malou změnu (přidání nových prvků do děje např. klec, turecké lázně) jinde větší změnu (pes, který ovlivní zápletku), při čemž dílo stále drží kontinuitu příběhu původního vzoru. Welles si samozřejmě uvědomuje, že filmovým zpracováním lze snadněji vystihnout veškeré detaily, než divadelním zpracováním, a dává mu tak možnost zapracovat rozdílnosti (jenž jsem se snažil popsat) oproti původní látce. Výraznějším rozdílem je pojetí postavy Roderiga, která zde dle mého subjektivního pocitu působí komicky. Dle mého názoru narušuje toto komické pojetí postavy dramatickému vyvrcholení děje.

4.2. *Opera Othello (1986)*

Shakespearův *Othello* inspiroval v dějinách rovněž hudebníky. Opera G. Verdiho se roku 1986 stala předmětem filmové adaptace. Režisér Franco Zeffirelli, který zfilmoval i další shakespearovské látky, obsadil do hlavních rolí operní pěvce (Othella hraje Placido Domingo, Iaga Justino Diaz a Desdemonu Katia Ricciarelli).¹²⁰ Jeho film je tedy působivý zejména díky brilantním výkonům operních zpěváků. Byl také nominován na cenu Oskara za kostýmy.¹²¹ Zeffirelliho *Othello* je tedy zpracován podle opery Giuseppe Verdiho z roku 1887.¹²² Verdi nebyl prvním autorem, který zpracoval tuto operu. Operu *Othello* vytvořil už v roce 1816 autor, který se jmenoval Gioacchino Rosinni.¹²³ Rosinni ji vytváří na základě francouzské verze *Othella* z roku 1792, jejímž autorem je francouzský dramatik Jean-Francois Ducis (1733-1816), který byl známý svými adaptačními překlady Shakespearovských her.¹²⁴

Cílem mé práce je srovnání, jak se tato verze liší od vzoru, který přeložil Martin Hliský.

Úvodní scéna se odehrává už na Kypru, čímž se liší od vzoru, který začíná v Benátkách. Začátek probíhá za strašné bouře, Desdemona a dav sledují, zda *Othellova* loď dopluje do pevnosti, či zda ztroskotá. Za dobré doplutí se modlí dav i v kostele (v vzoru začíná děj hádkou Roderiga a Jaga v Benátkách). V této adaptaci se vracíme do Benátek jen pomocí flashbacků. V těchto flashbacích jsou záběry, kdy si *Othello* s *Desdemonou* připomínají, jak se seznámili. Vzpomínají také na tajnou svatbu a obhajobu své lásky v Dóžecím paláci. Pokud vynecháme tyto flashbackové vložky do Benátek, tak se celá adaptace odehrává pouze na Kypru.

Jago s Roderigem bydlí na stejném pokoji. Což je pro Jaga výhodou, protože přesvědčuje Roderiga, aby přebral *Othellovi* manželku. Ve vzoru nemáme žádnou zmínku, že by tito kumpáni bydleli spolu, naopak je ve vzoru zmínka o tom, že občas Jago přespává u Cassia. V této scéně uvazuje Jago Roderigovi šálu kolem

---

¹²⁰ SAMMONS, Eddie. *Shakespeare: A Hundred Years on Film*, s. 110.

¹²¹ Tamtéž, s. 111.

¹²² Hliský v knize *Othello: benátský mouřenín* na straně 372 uvádí, že český překlad pořídil libretista a skladatel Václav Juda Novotný (1849-1922), jehož překlad se na našich scénách držel několik desetiletí.

¹²³ STRÍBRNÝ, Zdeněk. *Portréty William Shakespeare*, s.87.

¹²⁴ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 373.

krku, což lze číst jako předobraz pozdější Desdemoniny smrti.

Během oslavy, kdy můžeme pozorovat tanec žen za zvuku hráčů na píšťaly, zahlédneme, jak na sebe zamávají Cassio s Desdemonou (o čemž ve vzoru není nic psáno). Jago přemlouvá Cassia, aby si s ním připil, ale on už nechce. Následně Jago zpívá opilecké písně společně s davem, který vlastně vytvoří tlak na Cassia, který podléhá a opije se. Opilý padá do slámy mezi slepice a koně. Dav, který ho před chvílí přemlouval k pití vína, se mu teď směje, stejně jako Roderigo. Ten samý dav lidí se zapojí i do potyčky, kterou vyprovokoval Roderigo proti Cassiovi. Po skončení bitky vidíme, že jsou odnášeni i mrtví lidé (v originále se na oslavě popere jen zmíněná trojice). Dav je zde brán jako tzv. hlas lidu, který podporuje Jagovo nekalost a vynucuje nátlak na Cassia, aby se napil, což vede se jeho opilosti a ponížení (pád do slámy mezi doytěk) a pozdější degradaci. Dav zvětšuje i samotnou potyčku tří lidí do velké rvačky, což ještě zvětšuje efekt chaosu na pevnosti. Dav je i ve scéně, kdy se vrací Desdemona z procházky, při níž tento shluk lidí oslavuje její krásu a nezkaženost a předává jí dary. Jago s Emilií i koketuje, zatímco ve vzoru tato dvojice spolu žádné pletky nemá, spíš už jsou jen rozháraná dvojice. Jsou zde i další drobné rozdíly, např. Emílie napomíná Jaga, aby to s vínem nepřeháněl během oslavy. Těmito prvky podle lidskosti se nám Jago neodpozuje, ba i naopak získává divákovy sympatie.

Cesta k šátku od Desdemony Jagovi je rychlejší než ve vzoru. Stane se tak po hádce novomanželů, kdy Desdemona upouští šátek na zem a spěchá za svým chotěm. Jago se kapesníku všimne a posílá pro něj Emílii. Ta mu ho přinese, ale chce vědět důvod, avšak Jago jí zkroutí ruku a šátek jí vytrhne. Tato scéna se odehraje v pracovně, kde jsou všechny čtyři postavy, čímž se tato scéna liší od vzoru. (v němž v místnosti, když se Emílie zmocní šátku, chybí Jago).

Změnou, oproti vzoru, je i scéna, kdy mluví Cassio s Jagem a Othello poslouchá v úkrytu. Zde při dialogu spolu ještě oba cvičně šermují. Toto cvičné klání může být bráno i jako šermování se chvástavými slovy v dialogu, které nevědomky zraňují Othella více než rána mečem.

Šátek, který ukáže Cassio Jagovi, si Jago ponechává. Tato situace nahrazuje scénu ve vzoru, kdyby měla Bianca v průběhu dialogu Cassia a Jaga vrátit šátek Cassiovi.

Scénu s benátským poslem Zeffirelli upravil tak, že kurýr předá během ceremoniálu dopis Othellovi a poděkuje za jeho služby. Dopis otevírá až na večerní oslavě, konané na počest benátské delegace. Dopis otvírá v rohu místnosti v ústranní

a dozvídá se, že novým velitelem ostrova bude Cassio. A hned to oznámí celému davu na oslavě. Při hádce Maur Desdemonu poníží (kvůli nevinné Desdemonině poznámce, že je rád, že Cassia bude novým guvernérem ostrova) a chce jí dokonce i fyzicky ublížit. To dav v čele s Lodovicem nedovolí a zabrání mu v provedení fyzického násilí (ve vzoru Othello Desdemonu uhodí). V této chvíli naopak dav umožňuje zvětšení nátlaku na Othella.

Před vraždou je Maur na pláži vysvlečen do půl těla a provádí rituál, při němž má zapáleno několik svíček a až poté přichází zahalen do pláště s kápí do společné ložnice. Touto vsuvkou hra získává na dramatičnosti. Tento rituál, je možné interpretovat jako odkaz na jeho africký původ, kde některé kmeny udržují rituály dodnes.. Desdemona není jako ve vzoru uškrcena v posteli, nýbrž na schodech. Výraznou změnou oproti originálu je to, že Othello po zjištění pravdy Jago zabije, což ve vzoru je od Othella pouze zraněn, ale přežije. Maur spáchá sebevraždu a před jeho posledním vydechnutím mrtvou Desdemonu políbí. Tato scéna dokresluje, jak Desdemonu miloval, a jak tragický omyl učinil, když uvěřil Jagovým lžím.

Zpěv v operním provedení dává inscenaci zvláštní šmrnc, scény postupně gradují a Shakespearově tragédii to prospívá. Gradaci hry je vidět např. ve scéně, kdy nejdříve láskyplně drží Othello Desdemoně ruku. O její ruce říká, že je vlhká. Vlhká dlaň byla v té době znakem lásky.¹²⁵ Tuto láskyplnou, až dojemnou, scénu přeruší Desdemona neopatrnou zmínkou o Cassiovi, kdy ji rozzlobený Othello vynadá do děvky (v téhle chvíli je už zmanipulován Jagovým tvrzením o nevěře své manželky). Některé části děje jsou situovány do kaple v kostele, kde je kříž s ukřižovaným Ježíšem Kristem. Uvedu následující příklady. Jago pronáší svůj plán, ale přitom se nemodlí k Bohu, ale k Satanovi. Další část děje odehrávající v kapli je, když Jago s Othellem domluví na vraždě. A v neposlední řadě také scéna kdy Othello prosí Boha, aby mu dodal trpělivost a sílu při činu, k němuž se chystá (uškrtil manželku). Tyto části děje by se daly popsat jako metaforická konfrontace atributů zla (Jago, Othello) a atributů dobra (ukřižovaný Kristus).

---

¹²⁵ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 245.

4.3. Shakespeare – The Animated Talees – Episode 3 – „Othello“ (1992)

Othello byl zpracován v roce 1992 i do animované verze. Tato verze měla sloužit především jako příprava dětí na Shakespeara, ale může posloužit i člověku, jako úvod do děje, než si přečte knižní verzi. Tento cyklus má dohromady 12 dílů, z čehož každý díl trval 25 - 26 minut. Scénář k Othellovi napsal Leon Garfield a režisérem byl Nikolai Serebryakov. Důraz je dán na to, aby v 25-minutovém snímku byly odehrány ty nejdůležitější pasáže ze hry, napsané Williamem Shakespearlem, a to s minimálními změnami tak, aby se neporušila kontinuita děje.¹²⁶

Ačkoliv se tato verze hry Othella drží dle vzoru, najdeme zde několik odlišností. Už na začátku se setkáváme s vypravěčem, i když hlavní děj příběhu tvoří dialogy mezi postavami. Vypravěč spojuje některé scény v ději (představení novomanželů Othella a Desdemony, seznámení nás s Biancou a Cassiem). Motiv Jaga, proč chce zničit Othella, se nedozvíme, z jeho monologu jen zjistíme, že ho nenávidí jak muka pekelná.¹²⁷ Jago domlouvá Roderigovi, aby se snažil více o Desdemonu (a nutí ho k tomu násilím). Velkou změnou, oproti původní verzi, je scéna, jak Jago jede s Roderigem na gondole v doprovodu gondoliera, a to už v době, kdy jsou na Kypru. Na té loďce Jago říká Roderigovi, že Desdemona miluje Cassia a vypráví mu plán, jak má vyprovokovat Cassia. Při hledání šátku se ptá Desdemona Emily, zdali ho náhodou neviděla a Emily vyšívá, v originále vedou obě ženy dialog, aniž by vyvíjely nějakou činnost. Bianca je zde vykreslena jako životní láska Cassia, a není zde zmínka o tom, že by byla kurtizána (což je vcelku pochopitelné, když uvažujeme, že jde o dětský film).

Další rozdíl je v tom, že po šarvátce Cassia s Roderigem dorazí po křiku „vražda, vražda“ k místu Jago, Lodovico, Gratiano a po chvíli i Bianca. Zde se v této scéně objevuje jen Jago a vykoná jak zranění Cassia, tak i vraždu Roderiga.

Významná je také scéna s pochodní, kdy na ni Othello sahá a pěstí se snaží, aby ji uhasil: symbolicky se zde odkazuje na monolog se zadušeným knotem („uhasím tvoje světlo“ - odkaz na „uhasím život Desdemony“).¹²⁸ Před Desdemoninou vraždou ve vzoru Othello manželku políbí, v animovaném filmu ji

¹²⁶ WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*, s. 390.

¹²⁷ *Shakespeare – The Animated Talees – Episode 3 – „Othello“* 00:30.

¹²⁸ HILSKÝ, William Shakespeare: *Othello, benátský mouřenín*, s. 327.

probudí svou blízkostí a teplem, které sálá z pochodně.

Ve vzoru je Desdemona přikryta závěsem, pod nímž ji objeví Emily. V animovaném filmu leží na posteli a Emily ji spatřuje hned a vedle ní zkroušeného Othella.

I vražda Emily je zde provedena rychle, stačí zde jen říct, že nalezený šátek dala Jagovi, který o něj tolik stál, a je probodnuta manželem. Ve vzoru se první pokus Jagovi probodnout svou ženu nevyjde a vyjde mu to až na druhý pokus, co Emily vše řekne. Zde je také vynechán úryvek píseň o vrbě, který pronáší jako poslední slova. Emilyina poslední slova v této verzi jsou, že cudná Desdemona milovala krutého Maura.¹²⁹ V závěrečné scéně se Othello po svém monologu probodává mečem a jak klesá k zemi, stahuje oponu, která končí film. Při závěrečné scéně není Jago v poutech, ani mu není sděleno, že bude mučen. Othellovi před sebevraždou není odebrán meč šlechticem a cesta šátku se neliší od vzoru.

Zvláštností tohoto díla je, že tento projekt byl mezinárodní. Podíleli se na něm Wales, Japonsko, USA, Rusko (režisér tohoto díla).¹³⁰ Tato adaptace chtěla vzbudit zájem o Shakespeara i v oblastech, kde je jeho tvorba méně známá.

4.4. Film *O (Othello)* (2001)

Film *O*, natočený v roce 2001 režisérem Timem Blakem Nelsonem, se odehrává na americké střední škole v místním basketbalovém klubu. Na první pohled se zdá, že nemůže mít s původní předlohou kromě názvu a zápletky nic podobného. Ale opak je pravdou. Film například používá citace hlavních postav, také jména postav a řada drobných okolností a motivů k předloze poukazují. Děj se odehrává v moderní době (natočen byl v roce 1999, ale premiéru měl až v roce 2001). Hlavní postavy dostaly dnešní jména: Odin (Othello), Hugo (Jago), Michael (Cassio), Desi (Desdemona), Roger (Roderigo), Brendy (Bianca), Emily (Emilie). Změnil se také sociální status postav, např. otec Desdemony (ve vzoru Brabantio) byl původně šlechtic (který ale nemohl příliš věcí změnit), zde je ředitelem školy. V ději je také nová role: Hugův otec (role Duke Goulding), který je trenérem sportovního týmu,

---

¹²⁹ Shakespeare – *The Animated Tales – Episode 3 – „Othello“* 22:26.

¹³⁰ WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*, s. 390.

hraje jednu z hlavních rolí filmu. Otec Huga je zde jeden ze spouštěčů Hugovy pomsty. Druhým je Odin.

Už začátek filmu začíná jinak. Vzor začíná rozmlůvkou Roderiga a Jaga. Zde se Roger objevuje až na párty týmu po vyhraném zápase (není členem basketbalového družstva), kde se ho Hugo snaží přesvědčit, že Desi bude brzy volná a on ji bude moci získat. Hugovo Otec při předávání sportovních cen za přínos týmu pronese větu, že Odina má rád jako svého syna, což raní Hugovy city. Po předání ceny Odin má předat cenu ještě svému nejlepšímu spoluhráči, vybere si o něco mladšího Michaela, čímž popudí Huga, který si na cenu dělal zásluku a který je naštván, že mu celé roky pomáhal během (basketbalových) zápasů a za tu dřinu nic nedostal (asociace Jagovy zlosti, že byl povýšen Cassio na úkor jeho, který s Othellem absolvoval většinu bitev). I pozice Odina je stejná, jako u Othella. Je nejlepší hráč a přirozený vůdce týmu, a také jediný člověk černé pleti na škole (jediný černý Maur jako velitel benátského vojska), na to na- ráží i Hugův otec při dialogu s Hugem (*„Odin to má těžké, je jediný černý a my mu musíme pomoci. Odina beru jako svoji rodinu. A proto když má Odin problémy, tak máme*

problémy i my.“¹³¹ Avšak tuto větu použije i Hugo při přesvědčování Odina o nevěře Desi, a také aby ho utvrdil, že je jeho nejbližší kamarád).

Nesmíme opomenout fakt, že Roger je spolubydlící Jaga na koleji. Hugo z Rogera tahá peníze stejně jako ve vzoru (Rogerův otec je bohatý a je ve školní radě).

Hugo si za peníze kupuje zakázané (dopingové) látky, které si nechá píchat injekcí od místního dealera (od něho si poté jinou zakázanou látku koupí i Odin). Hugo i Odin si ke konci filmu užijí i drogy. Roger je z bohaté rodiny, ale kvůli Hugovi a touze po Desi nechá zastavit své luxusní hodinky (ve vzoru Roderigo prodá své pole, aby mohl odjet na Kypr a Jagovi dá šperky pro Desdemonu). Za tyto hodinky koupí Jago zbraň.

Motivace Rogera zabít Michala je trochu jiná oproti originálu (sice ho k tomu postupně přesvědčí Hugo), protože Michael šikanuje Rogera (což se nelíbí ani Desi). Odin s Desi chodí 4 měsíce potají a prozradí je až Roger anonymním telefonátem řediteli, jemuž volají schováni ve křoví před jeho domem (asociace na scénu, kdy křičí Roderigo s Jagem pod okny Brabantia, rozdíl je v tom, že v knize v této scéně

---

¹³¹ O 50:42.

mluví Jago, ve filmu Roger). Následně se vše řeší v ředitelně (dalo by se to přirovnat ke scéně v dóžecím paláci), jsou zde tréner, Odin, Desi a ředitel. Během hovoru se dozvídáme, že měl Odin už nějaký (blíže nespecifikovaný) problém na jiné škole, ale za Odina se přimlouvá Hugův otec. Desi na rozdíl od předlohy svému otci řekne, že mu do jejího vztahu nic není. Odin ho ve chvíli, kdy zůstane sám s ředitelem, přesvědčuje, aby mu dal šanci (že Desi by nikdy neublížil. Po prozrazení, kdo volal řediteli, dostane Roger od Odina a Michaela tzv. „přes ústa“ - ve vzoru se Othello s Roderigem v souboji nikdy neocitne, a ani spolu nemají žádný dialog). Není to jediný fyzický konflikt Odina, v němž postupně agresivita stoupá. Ve vzoru dá Othello Desdemoně facku před zraky Lodovica, v tomto filmu je agresivní k Desdemoně při sexu, čímž se liší od vzoru, kde vlastně jejich intimní hrátky (potažmo svatební noc) vždy něco (někdo) přeruší. Tou fackou se mu dostane opovržení od Lodovica, zde se mu dostane opovržení publika, když proběhne strkanice mezi ním a malým klukem při dovednostních soutěžích (v návalu zlosti ještě zničí sklo za košem). V záchvatu žárlivosti se popere ještě při tréninku s Michaelem. Ve vzoru se Othello s Cassiem nepoperou. Na tuto adaptaci musíme pohlížet tak, že potyčkami řeší problémy kluci na škole, v armádě jsou jiná pravidla, jak se chovat, a jejich porušení je trestáno přísněji. Shakespeare dal do vínku Cassiovi to, že nesnese moc alkoholu a proto se v opilosti popere s Roderigem. Ve filmu Michael pije Tequilu a flirtuje s jednou slečnou. Během flirtování ho Roger (na radu Huga) zesměšňuje a poperou se spolu. Za tento incident je Michael vyřazen na 2 zápasy z kádru (asociace na sesazení Cassia z funkce). Čehož využije Hugo, aby si získal Michaela na svoji stranu, a radí mu, ať si získá Desi, ta že má vliv na Odina a ten na trenéra. Alkoholová scéna se ještě opakuje k závěru filmu (v 70. minutě), kde si chce Hugo připít s Michaelem na Hugův poslední zápas za tým, což Michael zprvu odmítá, ale poté se nechá přesvědčit (opět asociace na přemlouvání Jaga, aby se Cassio napil). Tyto prázdné skleničky pak vezme Odin a dá je Desi do pokoje, aby to vypadalo, že Desi zaškrtní Michael (žádnou dobu ve vzoru od Shakespeara nenajdeme). I v tomto filmu ukazuje Michael, co je pro něj reputace (asociace na Cassiovu řeč o cti) a i zde Jago na jeho tezi použije protiargument typu, že pravidla si určuje každý sám a že se nemá ohlížet na nějakou reputaci. Mezitím se snaží nahodit mysl Odina Hugo narážkami o tom, že Desi tráví příliš mnoho času s Michaelem. Odin vyráží s Desi na výlet, kde se poprvé milují. Při milování je agresivní, jak bylo výše zmíněno. A to z toho důvodu, že si představuje místo sebe

Michaela (co nám ukazuje odraz v zrcadle, kde se objeví nejdříve Odin a pak jeho žárlivá představa). V literární verzi nemáme zmínku o tom, že by Desdemona s Othellem vyrazili někam na výlet, vše se odehrává stále na jednom místě na ostrově.

Děj se liší i v rámci vztahu obou hlavních partnerů, v literární verzi se Othello s Desdemonou vzali, zde jen romantickým gestem Odin navrhuje Desi, aby předstírali manželství a navlékne jí na prst gumičku do vlasů, která představuje prsten. I zde Desi obdivuje Odinovi příběhy a jizvy (přesněji jizvu na zádech). Šátek, který předá Odin Desi, není od egyptské čarodějnice, od které ho dostala Othellova matka, ale od Odinovy prababičky, ale v obou verzích je to rodinná památka a má ho dostat Odino- va/Othellova pravá láska. Zde při předávání šátku dostává dar i Emily, a to CD s písněmi (ve vzoru není, že by Othello dal nějaký dar Emílii).

Ztráta šátku je zde trochu jiná. V originále ho chce starostlivá Desdemona přiložit Othellovi na čelo, aby se mu ulevilo, ale ve filmu Desi používá šátek jako flirtovací nástroj. V originále Jago vytrhne Emílii šátek z ruky, zde ho na ní vymámí slovy. Za odměnu, že Emily ukradla šátek Desi, se s ní Hugo vyspí, ani to ve vzoru není (v něm jsou manželé, a o jejich intimním soužití se autor nerozepisuje je to i z důvodu, že Shakespeare tvořil pro celou společnost, ale tato filmová adaptace je zaměřená na hlavně pro dospívající mládež). Cesta šátku je od vzoru jiná. Jago ho podstrkuje Michaelovi, ať ho dá Brendy. Ta ho však ke konci děje vrací Michaelovi (že nechce dar, který už dostala jiná dívka) a ten ho vrací našťvaně Hugovi, který ho po zastřelení Rogera a postřelení Michaela nechává v kufru od auta, ačkoliv ho chtěl vložit po vraždě Michaela do jeho ruky.

Novinkou je, oproti originálu, že Hugo je pozván otcem do kanceláře na večeri. Hugo se těší, že ho konečně nepřehlídí, ale otec chce jen vědět, co je s Odinem (viz výrok výše o Odinovi a rvačka s Michaelem).

Scéna, kdy je Odin/Othello ve skrýši a poslouchá rozhovor Huga s Michaelem, je trochu pozměněná. Zůstává záměna žen v rozhovoru (Odin si myslí, že mluví o Desi, ale Michael mluví celou dobu o Brendy). Michael navíc oproti vzoru Odina za jeho zády zesměšňuje a poznamenává, že je rád, že v týmu skončí.

Vražda oproti vzoru probíhá s malinko odlišnou zápletkou Roger Michaela postřelí, ale o zbraň při šarvátce přichází. Jago zraní Michaela tyčí a Roger zastřelí. Přes toto místa projíždí náhodou Brendy, která ze vzájemného dialogu s Hugem, pozná že je Hugo vrah a z místa odjíždí na kolej a Jago za ní. Ve vzoru naopak je Jagem obviněná z vraždy Bianca. Oproti vzoru Emíly vyráží na kolej za Desi,

protože je jí divné, že nepřišla fandit na zápas, naopak ve vzoru má Emílie na příkaz Jaga oznámit Othellovi, že je Cassio mrtev. Samotná Emily netuší, co se mezitím odehrálo, a vše zjišťuje až na koleji, kde ji záhy připraví o život výstřelem z pistole Hugo. Ten však po tomto hrůzném činu šokem upustí zbraň.

Degradace Odina spočívá v tom, že není nominován do týmu v nejdůležitějších částech sezóny. Novinkou oproti vzoru je, že v této adaptaci mohl být Odin i povýšen, protože o něj měl zájem tým z vyšší soutěže. Sebevraždu Odin nepáchá vlastním nožem, ale zbraní, která není jeho.

Závěr filmu se od originálu liší ve dvou momentech. Ten první je, že otec Desi dorazí na místo, kde byla jeho dcera zavražděna a odjíždí pak se sanitkou (zřejmě na pitevnu). Vzor uvádí, že Brabantio umírá v Benátkách dříve, než se stane vražda (puklo mu ze žalu srdce ze zrady/ztráty/ze dcery). Druhou odlišností závěru je prolog a epilog Jaga ve filmu. Ve vzoru nic takového není (v úvodu je hádka Jaga s Roderigem, na závěr pronáší řeč Lodovico).

Oproti originálu je zde jiná hierarchie postav. Emily není služkou Desi, ale její kamarádka a spolubydlící a také kamarádka Odina. Michael je nejlepší kamarád Desi, což v originále není (stejně jako scéna v nemocnici, kdy Michael objímá a následně bere Emily kolem ramen a odchází s ní, protože Hugo odváží otce domů). Brendy není kurti- zána, nýbrž studentka. Naopak Desi a Hugo se nemusí už od začátku filmu. Ve filmu jsou všechny hlavní role stejně věkově staré, u Shakespeara byl Othello, Jago i Emily starší než Desdemona. Emílie byla ve vztazích zkušenější než Desdemona a byla rázná žena. Zde je Emily ve stínu Desi, která jí má tendence radit. Během filmu se můžeme všimnout toho, že Hugo je z každé vraždy, kterou provede, v šoku. Ve vzoru Jago vraždí chladnokrevně.

4.5. Shakespeare v ghettu – Othello is Black (2011)

Tato komparace nemá za cíl řešit otázku romské společnosti a její integrace v České republice. Na hře mne zaujalo, jak herci propojili hru Othello a zasadili ji do problémové oblasti, a také to, že hra byla určena hlavně pro romské publikum. Romská i africká menšina byla v Anglii už za Shakespearova života. Slovo Cikán v bakalářské práci použiji s odkazem na knihy, ze kterých čerpám. Slovo “Moor“ mělo v alžbětinské angličtině význam k označení černochoa anebo k

označení obyvatele Mauretánie (Afrika).¹³² Výraz „Moor“ používá Shakespeare i v jiných hrách, např. postava Árona ve hře *Titus Andronicus*.¹³³ Slovo „Egyptian“ (Egyptanka) označovalo cikána. V té době se věřilo, že cikánská populace pochází z Egypta.¹³⁴

Anglie za života Shakespeara měla i africkou populaci, jenž svou barvou kůže vzbuzovala různorodé teologické debaty a pseudovědecké spekulace.¹³⁵ Kolem roku 1600 tato populace černochoů a Maurů byla tak početná, že královna Alžběta požádala kapitána Caspara van Sendena, aby je transportoval ze země. Tito černoši se do Anglie původně dostali jako otroci ze španělských a portugalských lodí, které přepadávali angličtí piráti s tichým souhlasem královny Alžběty. Tito otroci většinou otroky zůstávali i nadále, ale občas se mohli stát zvláštním druhem služebnictva, což se nelíbilo domácímu obyvatelstvu, kterému zabírali pracovní místa.¹³⁶

Film ukazuje volné zpracování hry *Othello*. Režisér dokumentu Tomáš Kratochvíl nás přivádí do Vansdorfu, kam přijela parta studentů DAMU se svou maringotkou (kočovné divadlo) zahrát představení *Othello is black* pro romskou menšinu. Zvláštností tohoto dokumentu i hereckého ansámblu je, že vyrazili do míst, kde se 10 měsíců předtím (září 2011) odehrávali protiromské nepokoje. Dokument dává prostor k vyjádření místním obyvatelům k romské otázce a k tomu, jak se změnila situace po 10 měsících po demonstracích. Dotazovány jsou 3 skupiny „bílých“ obyvatel a 1 obyvatelka romského původu. Dotazovaná skupina „bílého“ obyvatelstva by šla rozdělit na 2 části dle věku na starší a mladší. Starší mají s Romy špatnou zkušenost, naopak mladí proti této komunitě nic nemají. Nechybí zde ani to, jaké mají s menšinou zkušenosti samotní herci (zkušenost má jen jedna herečka a to negativní). V dokumentu nechybí ani ukázky, jak to žije na sídlišti, kde je romské ghetto, či jak herci přes megafon zvou na své představení z maringotky, kterou táhne kobyly. Na sídlišti je relativně klid, což jeden z dotazovaných přičítá přítomnosti kamery.

Herci vsází na spontánnost svého projevu a snaží se zaujmout okolí (scéna,

---

¹³² JOSEK, Jiří. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 216.

¹³³ Tamtéž, s. 217.

¹³⁴ Tamtéž, s. 227.

¹³⁵ KASTNEROVÁ, Martina. *Shakespeare a teorie interpretace: Hledání adekvátního interpretačního přístupu*, s. 138.

¹³⁶ HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*, s. 18.

kdy slovenský herec přijde v kostýmu Othella, s kudrnatým účesem a pomazanou tváří na černo do infocentra s dotazem, kde najde romské ghetto) i romské děti (nalákání na hraní s kobylou, či zda jim děti neukáží, co umí - většina však ukazuje jen tanec break-dance). Avšak i herci musí řešit problémy s policií a to, že ruší klid na sídlišti, když romské děti nechají do megafonu vydávat rozličné zvuky (má jít zřejmě o zvuky na break-dancovou hudbu). Problém se vyřeší, ale k nespokojenosti jak jednoho z dotazovaných, tak i jiných obyvatel sídliště (odkazování herců na náměstí či hřiště, kde mají hrát), a představení se odehraje.

Už na začátku dokumentu je ukázka, jak herci na soustředění na Slovensku zkoušejí hru a snaží se, aby hra nevyzněla rasisticky (např. ve scéně kdy se rozhodnou vynechat slovo *negr* a nahradí ho ve větě takto: „I když je škaredý jako černá noc září jeho duše jak hvězda na nebi“.¹³⁷ Jeden z herců podotýká, že poslání hry *Othello is Black* je, že ačkoliv je Othello černý, tak nemá černou duši.¹³⁸ Už na soustředění zjišťujeme, že kromě herců budou využity i loutky a celé představení se odehraje v maringotce (např. scéna zaškrčení Desdemony, kdy je vypravěčem dovyprávěn část děje a poté je maringotka otevřena) a nebo před maringotkou (scény, kdy Jago a Roderigo rozmlouvají o svých plánech či volají na Brabantia). Odlišnosti slyšíme už z úryvků hry, které nám dokument nabízí a které mají přiblížit hru k současnosti, např. komunikace postav bude vedena ve slangu a nebude se držet originálu. Ve hře je využito technických prostředků moderní doby (viz megafon - z něj jeden z herců různými zvuky navozuje iluzi války (během plížení dvou vojáků) nebo maketa kulometu místo meče, popř. hra na kytaru, jako podkreslení děje). Jelikož je ve hře více postav než herců ansámblu, tak např. jedna z hereček hraje postavu Brabantia. Samotné představení začíná hercovým poselstvím o tom, jak by měla žít v harmonii „bílá a černá barva“. Tato hra se od Shakespeara liší už tím, že je na jeviště (přesněji na louku před maringotkou) pozván pan Othello a má vyprávět svůj příběh. Scény, které máme možnost shlédnout z dokumentu, sice navazují na scény ze Shakespearova Othella, ale jsou dosti modifikované (např. scéna, kdy Jago říká Othellovi, že mu je Desdemona nevěrná, je v tomto pojetí vyjádřen takto: „Cassio je fešák, co se o vás černé tlamě říci ne- dá“¹³⁹ a nebo scéna, kdy se Cassio popere s Roderigem, Othello vynadá slovy

---

¹³⁷ *Shakespeare v ghettu-Othello is black* 3:13.

¹³⁸ *Shakespeare v ghettu-Othello is black* 3:46.

¹³⁹ *Shakespeare v ghettu-Othello is black* 21:12.

„Proč bije nevinné chodce?“¹⁴⁰ V závěrečné scéně Othello ve svém monologu

poukazuje na fakt, že Jagovu zášť mohla způsobit jeho černá pleť (narážka na Jagův ra-sismus).¹⁴¹

Po představení dokument pokračuje otázkou, zda by se mohlo něco změnit v myšlení místních lidí, ať černých či bílých. Nejpodrobněji na to odpověděl jeden ze starších občanů, který už byl dotazován v průběhu dokumentu (viz 3 skupiny bílých v úvodu). Jeho názor je, že Romové mají rádi násilnosti a vulgarity (toto představení jich obsahuje hodně, dle scén, co jsou uvedené v dokumentu a smích při vyslovení jich to jen potvrzuje) a že neznají originál a že víceméně nepochopili ani podstatu, tj. co jim ta hra chtěla říci. Říká, že to nebyl úplně dobrý výběr hry pro toto publikum. Tento názor potvrdí odpověď romských dětí, že je to hra o tom, že se bílá a černá mají mít rádi. Na otázku Proč? následuje odpověď, že neví. Dospělí Romové odpovídají, že to byla hra o lásce a nenávisti, v čemž mají pravdu.

Tento film je jakýmsi filmem o filmu a zde jej uvádím jako příklad volné adaptace, ukazující, v jakých kontextech je dnes možno oslovovat publikum Shakespearem.

4.6. Závěrečné srovnání adaptací

Filmové adaptace Orsona Wellese a Franca Zeffirelliho, podobně jako animovaná verze se snažily držet se vzoru. Naopak Shakespeare v ghettu a O se příběhem jen inspirovali a příběh si po svém volně upravili, aby jím oslovili specifické cílové skupiny (mladé publikum, romskou komunitu).

Oproti shakespearovskému dramatu využívají některé adaptace instanci vypravěče. Dokonce v jedné verzi vypráví divákům Othello příběh sám (Shakespeare v ghettu). V jiném případě začne film Jagovým monologem (film O). Novější verze se také upravuje jazyk, aby byl blíže k mluvě dnešní mládeže (Shakespeare v ghettu, zčásti dnešní chování a mluvu mládeže se snaží vykreslit i snímek O). U Shakespeara scény nespojuje vypravěč, ale šašek.

---

¹⁴⁰ *Shakespeare v ghettu-Othello is black* 21:02.

¹⁴¹ *Shakespeare v ghettu-Othello is black* 22:14.

Zejména starší adaptace (Welles, Zeffirelli, animovaná verze) se snaží držet se vzoru s minimálními úpravami. V produkci z posledních desetiletí bylo snadné najít příklady volnějšiho zacházení s látkou. Film *O* se nebál rozšířit i děj o postavu Hugova (Jagova) otce, který v Shakespearově hře nebyl. Právě snímek *O* vnáší do hry i dnešní témata jako drogy, doping sportovců, postelové scény, šikanu, rvačky či obstarání zbraně. Právě tyto novodobé nešvary hru aktualizují a umožňují Shakespearovu předlohu posunout směrem k dnešnímu mladému publiku. Naopak herci z kočovného divadla nerozšiřují motivy ani okruh postav, musí role dublovat, proto i herečka hraje roli Brabantia (a přidat do hry další roli by pro ně asi bylo překážkou). Avšak s tématem experimentují tím, že se je snaží hrát pro diváky, kterým se spíš umělci vyhýbají.

Rozdílné je i zacházení s dějištěm příběhu a s některými dílčími motivy. Děj hry začíná v Benátkách jen v animované verzi a v dokumentu. Welles i Zeffirelli už začínají na Kypru, film *O* obě destinace vynechává a odehrává se v USA.

Roderigova plánovaná vražda Cassia je ztvárněna odlišně, avšak například v operním zpracování se o ní jen mluví, ale není vidět. I Orson Welles ji zpracuje tak, že k souboji ani nedojde. Jago se musí s oběma nepřáteli vypořádat sám. Zraní Cassia a Roderiga zabije. Ačkoliv ze záběru pouze vidíme pouze, jak Jago mečem bodá na místo, kde je Roderigo schovaný. V dokumentu *Othello* v ghettu také souboj Cassia s Roderigem nevidíme, ale je to z důvodu, že z inscenace vidíme jen útržky a dokument vypráví o hercích a hlavně o soužití dvou odlišných kultur. Souboj ztvárňují pouze jen dvě adaptace a ty se drží vzoru.

Jagovo potrestání se víceméně až na pár drobných odchylek (zda má pouta či nikoliv) drží vzoru. Jediná verze, která pracuje s možností Othellovy pomsty, je ta operní, kdy je Jago usmrčen. Morální trest můžeme vidět i ve verzi od Wellese, kdy je Jago uvězněn v kleci a pro výstrahu vytažen nad hradby, kde postupem času zřejmě umře. Tyto změny ve zpracování oproti původnímu vzoru, dává této hře jakýsi motiv zakončení a potrestání zla. V jiných inscenacích je odveden do vězení a výše či způsob trestu znám není.

Vztah Emílie s Desdemonou je takový, že Emílie je sice její služebná, ale životem protřelá oproti naivní Desdemoně a proto se jí snaží radit. Pouze adaptace *O* tento motiv přepracuje, že jsou obě ženy (v této verzi spíš dívky) kamarádky, a naopak Desi je ta, která má tendenci radit Emily. Emily je zde spíše brána jako ta naivní, když si myslí, že když splní Hugovi to, co chce, že tím získá jeho zájem o její

osobu.

I způsob smrti Othella je obdobný ve všech sledovaných verzích. Výjimku tvoří adaptace O, kde se Odin zastřelí kulkou z pistole, která není jeho, a je pořízená ze zastavárny. Z toho plyne, a je to i jasně demonstrováno v této scéně, že dostat se ke zbrani je stále, i přes mnohá opatření, snadné, či popřípadě možné s minimální komplikací.

Zajímavé je i vložení nových postav do děje, které hru ovlivňují a posouvají ji směrem k další možné interpretaci pomsty (Hugův otec a jeho přehlížení vlastní syna Huga). Příjemné osvěžení v dramatické látce je i vložení němé tváře, která přeruší úkladnou vraždu (pes ve Wellesově verzi Othella),

Autoři se snaží přiblížit tuto divadelní látku širokému okruhu diváků. Vyjma klasického filmového zpracování (Othello z roku 1952, film O), je tato látka je zpracována operně či animovaně, aniž by jí to ublížilo. Do jiné roviny posouvá tuto látku dokument Shakespeare v ghettu, kdy vidíme, jak působí hra na publikum, které o této hře neslyšelo. Navíc je to venkovní představení a je zde zajímavá i konfrontace s lidmi, kteří nadšení z inscenace nesdílejí.

5. Nová zpracování Othella

Na závěr bych doplnil jen to, že kromě filmových adaptací vznikají i nové divadelní inscenace, které si othellovskou látku upravují po svém. Například hru *Desdemona - Hra o šátku*, kterou napsala Paula Vogel, roku 1979. Publikována byla v roce 1995. Tato hra, určená jen pro 3 herečky, je zajímavá už jen tím, že zde Desdemona není jen naivní a chvějící se bytost, ale naopak mladá a nezkrotná žena, která se Othellovi zaslíbila z důvodu, že v něm hledala exotiku, poznání nových světů a i poznání sebe sama. Její věrnou společnicí je Emilie, posluhovačka z bytu Desdemonina otce. Emilie je upřímná žena z venkova, která řekne, co si myslí. Třetí ženou je zde Cassiova milenka Bianca, kyperská prostitutka, která nabídne Desdemoně, že si může vyzkoušet nástrahy jejího řemesla v jejím špinavém pokoji.¹⁴²

Další hrou je *Othello v posilovně*, jejímž autorem je Juha Lehtola. Je to hra pro 3 muže a 4 ženy. Děj začíná, když do Helsinek do firmy, která prodává přístroje na kávu, přijíždí specialista na organizační restrukturalizaci. Tento specialista získá přezdívku Othello a nikdo si před ním není jistý svým místem. Othello se zamiluje do ředitelovy dcery, ale sales director začne živit Othellovu žárlivost zákeřnými náznaky. Téma intrik a nekontrolovatelných vášní Lehtola umisťuje do moderního světa velkých korporací, kde se musí každý starat sám o sebe. Jazyk hry je složený z kancelářské hantýrky a je kombinovaný s poetickými momenty. Othello v této hře není Maur, ale Fin odcizený finské kultuře, pochází totiž z komunity ingrijských Finů, kteří do Ingrie (oblast východního Ruska) odcházeli v 17. století, a do Finska se masově vraceli v 90. letech 20. století.¹⁴³

Ann-Marie MacDonald napsala hru *Goodnight Desdemona (Good Morning Juliet)*, která byla poprvé uvedena v roce 1988 v divadle Torontu (v České republice byla hrána v roce 2000 v divadle Alfred ve Dvoře).¹⁴⁴ Hra *Goodnight Desdemona* je

---

¹⁴² DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s., *Desdemona. Hra o šátku*. □online□, □cit. 2015-04-07□ dostupné z : <http://www.dilia.cz/index.php/3d/item/5857-desdemona-hra-o-satku>.

¹⁴³ DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s. , *Othello v posilovně*. □online□, □cit. 2015-04-07□ □dostupné z: <http://www.dilia.cz/index.php/component/k2/item/6489-othello-v-posilovne>.

¹⁴⁴ HLAVÁČKOVÁ, Anna. *Post-koloniální adaptace Shakespearových her*. Praha: Karlova Univerzita. Diplomová práce, 2010, s. 21.

adaptací her *Romeo a Julie* a *Othello*. Hlavní hrdinka Constance Ledbally se snaží dokázat, že Shakespeare byl plagiátor a obě výše uvedené hry nenapsal.¹⁴⁵ Avšak během svého výzkumu se rozejde se svým přítelem, který ji podváděl.¹⁴⁶ Constance se ve stavu, kdy je na dně, probere na Kypru ve chvíli, kdy se Othello chystá zavraždit Desdemonu a do děje vstupuje jako *Deus ex machina*. Othellovi vysvětlí, čeho se chce dopustit a kdo je zrádce. Tímto činem změní děj hry. Othello si jí váží jako moudré věštkyně, naopak Desdemona Constance nerozumí¹⁴⁷ a vznikají zde parodické prvky.¹⁴⁸ Desdemona s Constance se časem stanou kamarádkami. Jejich kamarádství bohužel nevydrží, protože intrikán Jago přesvědčí Desdemonu, že Constance je čarodějnice. Během souboje Desdemony a Constance dochází opět ke zvratu v ději, kdy Constance zmizí (jako mávnutím proutku) z Kypru do Verony.¹⁴⁹ Ve Veroně, stejně jako na Kypru, opět Constance vyzradí děj a koloběh událostí nabírá opět prvky parodie, kdy se do Constance zamiluje jak Romeo, tak i Julie.¹⁵⁰ Na konci hry, když se v hrobce setkávají Desdemona, Constance a Julie,¹⁵¹ Constance poučuje obě Shakespearovy hrdinky, že skutečný život je složitý a nelze vše řešit jen násilím anebo sebevraždou. V této hře MacDonald, kromě komických prostředků Shakespearovských her (záměny a převleky, výsměch autoritám, protiklady), používá i Shakespearovy motivy a témata, jako např. sen, náhoda a láska.¹⁵²

Byť se následující informace netýká přímo Othella, myslím si, že by byla škoda nezmínit příklad, jak jsou někteří umělci v zacházení se Shakespearem kreativní. Nejbizarnější představení se odehrálo v norském městě Bergen v roce 2011 a to představení *Macbetha*.¹⁵³ Odehrávalo se na vrchní desce stolu. *Macbetha* zde představovalo rajske jablíčko, Duncana plechovka rajske šťávy a ostatní postavy hrají

---

¹⁴⁵ HLAVÁČKOVÁ, Anna. *Post-koloniální adaptace Shakespearových her*. Praha: Karlova Univerzita. Diplomová práce, 2010, s. 22.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 23.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 25.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 26.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 27.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 28.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 30.

¹⁵² Tamtéž, s. 31.

¹⁵³ WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*, s. 398.

termoska a plechovky piva.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*, s. 399.

6. Závěr

Záměrem mé práce bylo představit předlohu a okolnosti vzniku Othella, jako slavné Shakespearovské hry, a poté ukázat, jak se s ní vyrovnává filmové umění, zejména v posledních desetiletích. Podrobného představení předlohy bylo potřeba proto, že jak ukázali jednotlivé rozbory, téměř všechny adaptace se i v detailech podle předlohy orientují a buď přímo, či nepřímo, Shakespeara "citují".

Toto dílo bylo původně stvořené jako divadelní zpracování, ale na konci 19. století vzniká nové médium a to film. Jak se film postupně vyvíjel, získával větší možnosti, jak hru ztvárnit, než jaké má divadlo. Adaptace filmových zpracování by se daly rozdělit do 2 skupin. První skupinou jsou adaptace, jejichž tvůrci nemají ambice vzdalovat se od původní látky a drží se, až na některé drobné odchylnosti, Shakespearova díla. Druhá skupina se naopak snaží Shakespearovo téma převést do současnosti a dnešními prostředky přiblížit hru publiku, pro které je původní dílo nezajímavé, či ho vůbec neznají.

Kromě volnosti, či blízkosti, předloze se zpracování liší i žánrově. Každý zastoupený žánr (opera, dokument, animovaný film, film pro teenagery a černobílý film) si z předlohy bere základní věci, ale představuje je po svém. To však sebou nese i to, že některé scény musí zmizet. Avšak nemyslím si, že by změna, či inovace, byla na škodu. Inovace naopak hru (v tomto případě Othella) vylepšuje a udržuje ji v povědomí diváků a širší společnosti. Zvláště v dnešní době, kdy lidé dávají přednost filmům, než knihám.

Asi nejvěrohodněji si s předlohou poradili Welles a Zeffirelli, kteří se hodně drží původní látky. Animovaná verze je jako školní pomůcka vynikající a je obdivuhodné, jak se tvůrcům povedlo dát celý děj do 25minutového snímku, který zachovává všechny hlavní scény a děj drží kontinuitu. Film O, ačkoliv je z jiného prostředí, si se shakespeareovskou látkou poradil, dle mého názoru, zdařile, i s pomocí menších či větších úprav oproti Shakespearovu dílu. Shakespeare v Ghettu může být ceněn za originální nápad a lze ho brát i jako sociologický průzkum dané oblasti po nepokojích. Shakespearova Othella si upravili do nynějšího nespisovného jazyka. Nespisovným jazykem měli možnost přiblížit hru té cílové skupině, kvůli které tam jeli. Pojetí hry od kočovných herců nelze analyzovat více do hloubky, protože v dokumentu máme jen určité pasáže hry.

Jak je z mé bakalářské práce možné vidět, z chronologického rozboru filmových adaptací vznikají v poslední době volné adaptace, které se drží jen námětu a naopak hru zasazují do jiného prostředí a děj rozšiřují, či jinak upravují. Je to z toho důvodu, že tehdejší kontext hry, a někdy i potažmo celou hru, lidé neznají. Autoři chtějí hru nejen přiblížit divákovi, ale také ji chtějí interpretovat po svém. K čemuž jim volná adaptace dává prostor. Othello se hraje od počátku 17. století a jeho téma je živé pro autory scénářů dodnes. Závist, pomstychtivost a žárlivost jsou lidem blízké v jakékoliv době. Nejen za Shakespeara, potažmo Cinthia (z jehož literární předlohy čerpal), ale i v současné generaci nacházíme tyto povahové rysy a z nich pramenící lidské příběhy, tragédie psané životem a autory, píšící o životě.

7. Seznam použité literatury

Tištěné zdroje:

ARISTOTELÉS, *Poetika*. Praha: nakladatelství OIKOYMENH, 2008, ISBN: 978-80-7298-131-1.

AUERBACH, Erich, *Mimesis: Zobrazení skutečnosti v západoevropských literaturách*. Praha: Nakladatelství Mladá Fronta, 1968.

BEJBLÍK, Alois, *Shakespearův svět*. Praha: Nakladatelství Mladá Fronta, 1979.

CRAIG, Hardin. *Dějiny anglické literatury 1*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.

DRÁBEK, Pavel. *České pokusy o Shakespeara*. Brno: Větrné mlýny, 2012. ISBN: 978-80-7443-056-5.

FELIX, Adolf. *Italské renesanční novely*. Praha: Odeon, 1967.

GRANT, Michael. *Římští císařové*. Praha: BB art, 2002. ISBN: 80-7257-731-X.

GREENBLATT, Stephen. *William Shakespeare Velký příběh neznámého muže*. Praha: Albatros nakladatelství, 2007. ISBN: 978-80-00-01930-7.

HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Dilo*. Praha: Academia, 2011. ISBN: 978-80-200-1903-5.

HILSKÝ, Martin. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*. Brno: nakladatelství Atlantis, 2006. ISBN: 80-7108-280-5.

HLAVÁČKOVÁ, Anna. *Post-koloniální adaptace Shakespearových her*. Praha: Karlova Univerzita. Diplomová práce, 2010.

HODEK, Břetislav. *William Shakespeare, kronika hereckého života*. Praha: nakladatelství Orbis, 1971.

HONAN, Park. *Shakespeare životopis*. Praha, Litomyšl: nakladatelství: Ladislav Horáček-Paseka, 2011. ISBN: 978-80-7432-067-5.

HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák.*, Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008. ISBN: 978-80-86928-46-3.

JOSEK, Jiří. *William Shakespeare: Othello, benátský mouřenín*. Praha: nakladatelství Romeo, 2003. ISBN: 80-86573-05-2.

KASTNEROVÁ, Martina. *Shakespeare a teorie interpretace: Hledání adekvátního interpretačního přístupu*. Plzeň: nakladatelství Epoque, 2011. ISBN: 978-80-261-0064-5.

KINDLMANOVÁ, Martina. *Renesanční „padouši“ a jejich návraty na jeviště světa IN: Věda v Renesanční a novověké Kulturě*. Plzeň: západočeská univerzita 2007. ISBN: 978-80-7043-625-7.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Alžbětinské divadlo Shakespearovi předchůdci*. Praha: Odeon, 1978.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Alžbětinské divadlo Shakespearovi současníci*. Praha: Odeon, 1980.

LUKEŠ, Milan. *Mezi Karnevalem a snem. Shakespearovské souvislosti*. Praha: Divadelní ústav, 2004. ISBN: 80-7008-158-9.

MAZIENSTRAS, Richard. *Orson Welles o Shakespearovi, o Wellesovi a zradě*. Cinepur, 1998. ISSN: 1213-516X.

MIŠTERKOVÁ, Ivona. *Aspekty kulturní a etnické diverzity v Shakespearově tragédii Othello IN: Akta Fakulty filozofické*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008. ISBN: 978-80-87025-19-2.

ROSENBERG, M. *Othello ve dvacátém století IN: HODEK, BŘETISLAV. Shakespeare a moderní divadlo*. Praha: Orbis, 1964.

RUT, Přemysl. *Příběh a Shakespeare*. Praha: Akademie múzických umění, 2005. ISBN: 80-7331-029-5.

SAMMONS, Eddie. *Shakespeare: A Hundred Years on Film.*, London: Stephard-Walwyn (Publishers) LTD, 2000. ISBN: 0-85683-187-5 Hb (0-85683-188-3 PB).

STARK, Stanislav. *Filosofie a umění (vybrané problémy)*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1994. ISBN: 80-7082-163-9.

STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Proud času Stati o Shakespearovi*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-1018-3.

STŘÍBRNÝ, Zdeněk. Portréty William Shakespeare., Praha:Orbis, 1964.

WELLS, Stanley. *Věčný Shakespeare*. Praha: nakladatelství BB/art, 2004. ISBN: 80-7341-405-8.

Internetové zdroje:

DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s., Desdemona. Hra o šátku.
□online□, □cit.2015-04-07□, Dostupné z:
<http://www.dilia.cz/index.php/3d/item/5857-desdemona-hra-o-satku>.

DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura o.s. , Othello v posilovně.
□online□, □cit. 2015-04-07□, Dostupné z:
<http://www.dilia.cz/index.php/component/k2/item/6489-othello-v-posilovne>.

IMDB, Othello., □online□, □cit. 2016-11-08□, Dostupné z:
<http://www.imdb.com/title/tt3184312/>.

8. Resumé

This bachelor thesis deals with a delineation of the play Othello by William Shakespeare. Its aim is to compare literary and selected screen adaptations. It also tries to give an idea of how Shakespeare worked with the tale of the Moor and Desdemona by the Italian author Giovan Battista Giraldi Cinthio). The thesis looks first into the literary adaptations and then into the screen adaptations.

In the tragic genre in his time. The third part deals with difference between Cinthios original and Shakespears adaptation. It describes characteristic of personages, time, place and plot. In the fourth part is detailed analysis of the difference between film adaptations and literary elaboration. The fifth part mentions new adaptations of the play Othello. Second part is presented the William Shakespeare's work and life and the

This bachelor thesis is aimed to show the ways of using the literary adaptation of Othello in selected film genres. The adaptations have changed in the course of time and the play has not only educational relevance (animated versions for children) but it also tries to handle the problems of society Shakespeare in the ghetto – Othello is black).